

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Bc. Anna Chalupná

Jane Austenová perem a kamerou

OLOMOUC 2014

Vedoucí práce: **Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.**

*Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala
samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.*

.....

Zde bych chtěla poděkovat panu Mgr. Jaroslavu Valovi, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce, za ochotu a řadu podnětných rad a připomínek, které mi poskytl.

Obsah

1 Úvod	6
2 Jane Austenová	8
2.1 Britští spisovatelé doby Jane Austenové.....	8
2.2 Životopis	9
2.3 Promítnutí života Jane Austenové do její tvorby	13
2.4 Osobnost Jane Austenové ve filmu.....	17
2.4.1 Vášně a cit (Becoming Jane).....	17
2.4.2 Smutky slečny Austenové (Miss Austen Regrets)	19
2.4.3 Dokumenty o životě Jane Austenové	21
3 Interpretace díla Rozum a cit.....	23
3.1 Úvod.....	23
3.2 Děj.....	24
3.3 Charakteristika jednotlivých postav.....	27
3.4 Kompozice díla	31
3.5 Objevující se motivy v díle	32
3.6 Kritické zhodnocení knihy	35
3.7 Filmová zpracování knihy Rozum a cit	36
3.7.1 Rozum a cit 1981.....	36
3.7.2 Rozum a cit 1995.....	38
3.7.3 Rozum a cit 2008.....	41

4 Interpretace díla Pýcha a předsudek	44
4.1 Úvod.....	44
4.2 Děj.....	45
4.3 Charakteristika jednotlivých postav.....	49
4.4 Kompozice díla	52
4.5 Objevující se motivy v díle	54
4.6 Kritické zhodnocení knihy	57
4.7 Filmová zpracování knihy Pýcha a předsudek	58
4.7.1 Pýcha a předsudek 1940.....	58
4.7.2 Pýcha a předsudek 1980.....	61
4.7.3 Pýcha a předsudek 1995.....	63
4.7.4 Pýcha a předsudek 2005.....	65
5 Aktuálnost tvorby Jane Austenové v dnešní době.....	69
6 Závěr.....	70
7 Seznam použitých zkratk	72
8 Seznam použité literatury	73
9 Přílohy	81

1 Úvod

Romány Jane Austenové jsou již od svého vydání před více než dvěma sty lety stále velmi oblíbené mezi čtenáři. Dlouho mě zajímalo, proč tomu tak je, až jsem si jednoho dne přečetla *Pýchu a předsudek* a pochopila jsem to. Její romány jsou tematicky nadčasové, hrdinky nejsou dokonalé, a proto čtenář nemá problém se s nimi ztotožnit. Díky ironii, která v románech zaznívá, se ne jeden čtenář při četbě knih pobaví.

Toto téma diplomové práce jsem si vybrala po zhlédnutí několika filmových a seriálových zpracování románů Jane Austenové. Přidané scény nebo upravený děj tak, aby byl více atraktivní pro diváka, podpořily mé rozhodnutí se na tuto problematiku více zaměřit. Pro komparaci knižní předlohy a jejího následného filmového či seriálového zpracování jsem si vybrala spisovatelčina dvě nejúspěšnější díla, *Rozum a cit* a *Pýchu a předsudek*. *Rozum a cit* byla první kniha, kterou se Jane Austenové podařilo vydat, a *Pýcha a předsudek* ji následovala o dva roky později. Obě tyto knihy jsou si motivicky podobné a lze na nich nejlépe ukázat lehkost vyjadřování a ironii, se kterou Jane Austenová psala.

Cílem této diplomové práce bude jak srovnání a zhodnocení filmového zpracování života Jane Austenové a dokumentů, které byly o jejím životě natočené, tak i analýza románů *Rozum a cit* a *Pýcha a předsudek* po stránce obsahové a jejich následná komparace s filmovou a seriálovou adaptací.

Nejprve se zaměřím na britské spisovatele doby, v níž Jane Austenová psala. Tyto spisovatele rozdělím do tří bloků. Spisovatele, kteří žili v její době, ale svá nejlepší díla vydali před ní; spisovatele, kteří vydávali souběžně s ní, a spisovatele, kteří nebyli známí do doby, než Austenová zemřela. Poté stručně přiblížím autorčin život a popíšu to, jak se její život promítl v její tvorbě. V závěru kapitoly provedu srovnání dvou filmů na motivy jejího života s jejím skutečným životem, uvedu zajímavosti o daných filmech a vyhodnotím biografickou úroveň obou filmů. Dále zhodnotím dva dokumenty, z nichž jeden byl natočený o celém životě Jane Austenové a druhý k dvoustému výročí vydání knihy *Rozum a cit*.

V následující kapitole provedu interpretaci románu *Rozum a cit* tak, že uvedu obecné informace o knize, popíšu děj a provedu charakteristiku hlavních postav. Poté se zaměřím na kompozici díla a na motivy, které se v knize objevují. Svá tvrzení doložím ukázkami z knihy. Následně provedu kritické zhodnocení knihy. Poté se zaměřím na dvě seriálová zpracování z let 1981 a 2008 a filmové zpracování z roku 1995. Uvedu obecné informace a zajímavosti

o filmu a seriálech a následně provedu komparaci s knižní předlohou. U hodnocení filmu a seriálu z roku 2008 zmíním i výňatky z recenzí, které byly na tento film a seriál napsané.

U románu *Pýcha a předsudek* provedu interpretaci stejně jako u předchozího románu. Poté se zaměřím na dva filmy z let 1940 a 2005 a dva seriály z let 1980 a 1995. Uvedu obecné informace a zajímavosti o filmech a provedu komparaci s knižní předlohou. U seriálu z roku 1995 a filmu z roku 2005 přidám do hodnocení dobové recenze. Nakonec se zaměřím na aktuálnost tvorby Jane Austenové v dnešní době.

V závěru zhodnotím práci a uvedu, zda se mi podařilo naplnit všechny cíle, které jsem si stanovila.

2 Jane Austenová

2.1 Britští spisovatelé doby Jane Austenové

Konec 18. století byla doba, kdy úspěch v literatuře mohl pomoci otevřít cestu do nejlepší společnosti. Autor, který vydal nadprůměrné dílo, se rychle dostal na společenský vrchol.

I přesto, jak jednoduché bylo zaútočit na vysokou příčku společenského žebříčku, Jane Austenová nikdy v celém svém životě na to neměla odvahu, neměla literární skupinu ani literární korespondenci. Její první román byl vydaný pod jménem „By a Lady“¹. Ačkoli Jane nikdy nepřišla do kontaktu se spisovateli a spisovatelkami své doby, byla horlivou čtenářkou jejich děl. U ní v knihovně se objevovaly všechny druhy literatury. Jejími oblíbenými básníky byli Johnson, Cowper a Crabbe.

Spisovatelé působící v její době se dají rozdělit do tří skupin: první skupina byli spisovatelé, kteří žili v její době, ale svá nejlepší díla vydali před ní; druhá skupina, ti, kteří vydávali současně s ní; a třetí skupina byli ti, jejichž jména nebyla známá do doby, než Austenová zemřela.

Do první skupiny můžeme zařadit spisovatele sedmdesátých let 18. století, jejichž jména jsou stále živá. Byli to například sir Walter Scott, Sydney Smith, sir Humphrey Davy, Samuel Coleridge, William Wordsworth, Thomas Moore, Thomas Campbell a další, kteří se narodili v tomto desetiletí. Ž žen to byla například Maria Edgeworth, jejíž román *Castle Rackrent* byl vydaný anonymně v roce 1800. Dále publikovaly Elizabeth Inchbald, Joanna Baillie, Fanny Kemble, Anna Seward, Hannah More, Fanny Burney a Ann Radcliffe, jejíž romány přinutily Jane Austenovou napsat román *Northangerské opatství*.

Do druhé skupiny řadíme G. G. Byrona, jehož první dvě části *Childe Haroldovy pouti* vyšly v roce 1812, celé dílo však vyšlo až po smrti Austenové. Je to také doba, kdy sir Walter Scott vydal *Waverly*. I přesto, že dílo vyšlo anonymně, Jane odhalila, kdo je autorem a napsala: „*Walter Scott nemá za úkol psát romány, zvláště ne ty dobré. To není fér. On už má slávy a zisku dostatek jako básník a neměl by brát chléb jiným lidem z úst.*“

Třetí skupina spisovatelů, kteří nebyli slavní do doby, než Austenová zemřela, může být samozřejmě méně zajímavá, a spisovatelé mohou být rychle zapomenuti, jako např. John

¹ překl.: Od paní

Lingard a Arthur Hallam, historici James Mill, William Hazlitt a Thomas De Quincey. Dále Marry Mitford a Susan Ferrier, které publikovaly až po smrti Austenové.

V posledním desetiletí 18. století se narodili básníci P. B. Shelly, John Keats; historici George Grote, Archibald Alison, William Napier, Thomas Carlyle a Connop Thirlwall; vědci Michael Faraday, Charles Lyell a romanopisec Frederick Marryat.

Na počátku 19. století máme duo básníků: Alfreda Tennysona, a Roberta Browninga; vědce Charlese Darwina; historika Thomase Macaulaye a romanopisce jako byli Charles Dickens, William Thackeray, Charles Reade, Harrison Ainsworth, Blower Lytton a Anthony Trollope.

Pravděpodobně žádných čtyřicet let, které bychom vybrali v anglické historii, by nepokrylo tolik talentů, jako v této době, kdy žila Jane Austenová. (Mitton, 1917)

2.2 Životopis

Jane Austenová se narodila 16. prosince 1775 ve Steventonu v hrabství Hampshire jako sedmé dítě z osmi. Měla pouze jednu sestru, o dva roky starší Cassandru. Její otec byl reverend George Austen, který kromě toho, že se živil jako duchovní, působil i jako vychovatel a učitel chlapců z bohatých rodin. Za ženu si vzal Cassandru Leighovou, které bylo v době sňatku už pětadvacet let. Měla břitký jazyk, byla nebojácná a uměla se starat o domácnost. „*Až do vysokého věku – dožila se osmdesáti osmi let – rýpala se v zahradě. Navzdory nářkům na slabé zdraví byla paní Austenová v zelené zástěře, tlustá a s chybějícími předními zuby, ale se stále bojechtivým nosem nepřehlédnutelný zjev.*“ (Maletzke, 2009, str. 21)

Cassandra a Jane si byly velmi blízké. Když byla Cassandra poslaná do školy paní Latourville do Readingu, jela Jane s ní, i když na to nebyla ještě dost stará. Paní Austenová jejich vztah charakterizovala takto: „*kdyby Cassandře uřízli hlavu, Jane by s ní chtěla sdílet její osud.*“ (Tytler, 1900, str. 5) V Readingu pobýly pouze rok a půl. Jane na školu vzpomíná, že to byla „*škola, v níž se hodně nasmály, ale málo naučily.*“ (Maletzke, 2009, str. 53) Naučila se v ní trochu hrát na piáno, mluvit francouzsky a italsky, což pak využívala v konverzaci se svojí sestřenicí Elizou a jejím francouzským manželem. (Mitton, 1917)

Z jejích bratrů se dva stali námořníky. Starší Francis dosáhl hodnosti admirála a mladší Charles se stal kontraadmirálem. Staršího bratra Edwarda adoptovali její teta a strýc Knightovi z Kentu, po kterých Edward převzal příjmení a později i zdědil majetek. Nejblíže

měla pravděpodobně k Henrymu, který byl bankéřem a později se stal knězem. (Maletzke, 2009)

Existuje pouze jeden portrét z doby, kdy bylo Jane asi patnáct let. Zobrazuje bystré dítě se zářícíma očima a jednou uvolněnou kadeří spadající přes její čelo. Jane není obzvlášť pěkná, ale inteligentní a s charakterem. Stojí v jednoduchých bílých šatech s krátkými rukávy a velkým medailonkem, zavěšeném na tenkém řetízku. Portrét namaloval Zoffany při její první návštěvě Bathu.

Její bratr Henry o ní tvrdil, že *„byla výborná v konverzaci stejně jako v kompozici. Byla bezchybná a nikdy o nikom nemluvila nelaskavě, dokonce ani o neřestech ostatních; vždy hledala v chybách ostatních něco k omluvení, odpouštění nebo zapomnění.“* (Mitton, 1917, str. 36)

Prvních pětadvacet let svého života prožila ve Steventonu. V její korespondenci sestře se neobjevují žádné náznaky, že by se nějak zabývala válkou, zvěstech o ní nebo revolucí, ačkoli do ní byli zataženi její dva bratři a sestřenice, jejíž manžel byl popraven gilotinou. Dále žila v Bathu, Southamptonu a Chawtonu. Navštěvovala přátele různě rozmístěné po Anglii, byla s bratry v Londýně, nikdy však nevycestovala do zahraničí. (Mitton, 1917; Cornish, 1913)

V roce 1796 byla Jane uvedena do společnosti. Měla velmi ráda plesy. Její bratr Henry o ní říkal: *„Byla skutečně jako stvořená pro elegantní společnost, která klade důraz na rozum... Tančila ráda a dobře.“* (Maletzke, 2009, str. 91)

Jane ráda chodila k Lefroyovým, kteří bydleli nedaleko od nich. S madame Lefroyovou si velmi rozuměla a obdivovala ji. Hrála s ní whist a picket. Často se účastnila plesů, které se u nich konaly. V témže roce, kdy byla uvedena do společnosti, přijel k Lefroyovým na návštěvu synovec Thomas Lefroy z Irska, který Jane velmi zaujal. Protančila s ním několik plesů a po jednom z nich své sestře napsala: *„Vůbec se neodvažuji ti říct, jak jsme se já a můj irský přítel chovali. Představ si všechno možné, co tě napadne o zavrhaném způsobu tance a společném posezení, které budí pozornost. Mohu se ovšem takto skandálně chovat už jen jednou, protože odjede hned po příštím pátku, dni, kdy se bude v Ashe přece jen konat ještě jeden ples. Ujišťuji tě, že je to dobře vypadající, příjemný mladý muž, opravdový gentleman.“* (Maletzke, 2009, str. 100) Madame Lefroyová se postarala o to, aby synovec odjel dříve, než se stihl s Jane více sblížit. O tři roky později se oženil s bohatou dívkou a nakonec se stal vrchním soudcem Irska. (Maletzke, 2009)

V roce 1801 se Jane s Cassandrou a rodiči přestěhovali do Bathu. Jejich dům ve Steventonu přenechal otec jejímu bratru Jamesovi. Jakkoli se Jane cítila fascinovaná svou dívčí návštěvou Bathu, v pozdějším věku ji už neuchvátil. Pobyť v Bathu ji inspiroval pro napsání románu Northangerské opatství (Northanger Abbey), který začala tvořit brzy po první návštěvě Bathu a dopsala dva roky poté, co se do Bathu přistěhovali. Austenovi v Bathu pobýli čtyři roky. V roce 1805 zemřel reverend Austen a vdova s dcerami se přestěhovala do Southamptonu, kde zůstali u Janina bratra Francise a jeho ženy následující čtyři roky. (Tytler, 1900, Maletzke, 2009)

V roce 1809 se Austenovi naposled stěhovali. Bylo to zpět do Hampshiru do Chawton Cottage, kde celá vesnice patřila Janinu bratru Edwardovi. V této době bylo Jane třicet čtyři, její sestře Cassandre třicet sedm a jejich matce sedmdesát let. V domácnosti s nimi později začala žít slečna Lloydová, která se v pokročilém věku, v roce 1828, provdala za Francise Austena. Cassandra jako první přijala za své, že už nechce mít nic společného s láskou a svatbou a Jane vnesla její přesvědčení do všeho kolem nich. (Tytler, 1900)

V roce 1811 Jane poprvé vydala román Rozum a cit (Sense and Sensibility), přepracované dílo Elinor a Marianne, které napsala před více než dvanácti lety a kde místo jména autora stálo „By a Lady“. V roce 1813 vydala přepracované dílo První dojmy pod názvem Pýcha a předsudek (Pride and Prejudice). Místo jména autorky tam bylo napsané: od autorky Rozumu a citu.

V roce 1813 odjela Jane do Londýna, kde si pořídila vlastní konto. Do té doby si vydělala pouhých 250 liber, ale už byla tím, kým být chtěla, spisovatelkou. Její autorství nakonec prozradil její bratr Henry, který ve Skotsku slyšel, jak o její Pýše a předsudku mluví velmi pochvalně. (Maletzke, 2009)

Čtenář se mohl jen divit, jestli mladá dáma, která je schopná takto psát, jako ve své první vydané knize, je schopná se naučit psát ještě lépe. Je totiž pravda, že na některé příležitostné čtenáře mohou její pozdější díla působit ne tak zdařile, jako její romány vypracované před koncem svého mládí. V jejích románech jsou hlavními hrdinkami dívky nebo mladé ženy, které jsou v závěrech románů žádány o ruku nebo se vdávají. (Lascelles, 1941; Barnard, 1997)

V roce 1813 Jane dále cestovala po příbuzných a začala psát Mansfieldské panství (Mansfield Park), které vychází v roce 1814. I přesto, že později měla sama starosti s psaním Emmy, pomáhala svým neteřím s jejich vlastním psaním. Své neteři Anně napsala: „*Líčíš příliš mnoho detailů, co leží napravo, co leží nalevo. A střes se klišé: Je skvělé, že Devereuxe*

Forestra zničí vlastní ješitnost, ale přála bych si, abys ho nevrhala do „propasti opovržení“. Nemám nic proti skutečnosti samé, ale nemohu vystát ten výraz; je to skrz naskrz románová mluva – a stará tak, že se s ní musel setkat už Adam, když otevřel první román.“ (Maletzke, 2009, str. 219)

Austenová byla v Londýně i na podzim roku 1815, kdy ošetřovala svého bratra Henryho. Lékař, který se o Henryho staral, byl známý knihovníka prince regenta, budoucího krále Jiřího IV.

Princ regent navrhl, jestli by mu Austenová věnovala svoji následující knihu. Ta byla zprvu zaskočená, ale poté, co se ujistila, že to myslí vážně, mu věnovala Emmu, kterou vydala dva roky po Mansfieldském panství, v roce 1816. Byla to poslední kniha, kterou Jane viděla vydanou za svého života. Pan Clarke, který toto věnování zprostředkoval, Jane navrhl, aby jeho osobu zapracovala jako literární postavu do své další tvorby. Jeho návrh se objevil pouze v koláži, kterou Jane vytvořila pro své pobavení.

V roce 1816 se u Jane pravděpodobně začala rozvíjet Addisonova choroba. V červenci 1816 dokončila román Anna Elliotová (Persuasion), u kterého později ještě změnila poslední dvě kapitoly. Tento román vydal její bratr Henry až po její smrti. Na počátku roku 1817 začala psát román Sandition, který už ovšem nedokončila. Od ledna do března sepsala dvanáct kapitol románu, „v němž se s požitkem vysmívá nejen hypochondrům, ale i nerozumným zdravým lidem.“ (Maletzke, 2009, str. 249, Warre Cornish, 1913)

V dubnu 1817 byla Jane už opravdu nemocná. Chawton Cottage byla střídmě vybavená. Měla pouze jednu pohovku, na které odpočívala matka. Jane ji využívala jen v případě, že matka nebyla doma. Jinak si sesunula židle k sobě a odpočívala na nich.

V květnu bylo rozhodnuto, že jako poslední naděje na Janinu záchranu života bude konzultace s doktorem Lyfordem ve Winchesteru. Zavezl ji tam bratr James 24. května a Jane Austenová tam už zůstala se sestrou Cassandrou až do své smrti. Zpočátku psala, že ji doktor Lyford uzdraví, avšak na konci června už byla všechna naděje na uzdravení pryč. Zemřela ráno 18. července ve věku nedožitých 42 let. Byla pohřbena 24. července v severní chrámové lodi v katedrále ve Winchesteru. (Cornish, 1913)

Její bratr James nechal vyrýt do bronzové desky „*Její ústa promlouvají moudře, na jazyku mívá vlídné ponaučení.*“ (Maletzke, 2009, str. 255)

Po pohřbu její sestra Cassandra jela zpět domů, aby pečovala o matku. Její bratři se vrátili truchlit do svých domovů a byli na ni velmi hrdí. (Tytler, 1900)

Janinou dědičkou byla Cassandra, která obdržela vše, kromě padesáti liber pro bratra Henryho a dalších padesáti pro jeho starou hospodyni. Její neteře Fanny a Louise získaly pramen jejích vlasů a zlatý řetízek. Reverend Austen a jeho žena měli třicet tři vnoučat a sto jedna pravnoučat. Pouze jediné se jmenovalo Jane. Tato holčička bohužel zemřela ve dvou měsících života.

Po roce od její smrti vyšly v jednom svazku romány Anna Elliotová a Northangerské opatství, do kterého Henry dopsal poznámku o jejím životě, v níž konečně osvětlil, kdo byla ona dáma. V roce 1870 vydal Janin synovec Edward Austen-Leigh Vzpomínku na Jane Austenovou, ve které vyobrazil život Jane. Později také vydal romány Watsonovi, Lady Susan i nedokončený Sandition. (Maletzke, 2009)

V roce 1884 vydal lord Brabourne, syn neteře Jane, její dopisy. Po vydání těchto dvou knih byla její pověst pevně stanovená, avšak autorčina osobnost byla známá pouze v malé míře. Bylo objeveno, že ona věděla o lidstvu stejně jako George Elliot a co víc, byla připravená smát se s kýmkoliv, kdo s ní byl. Odhalovala známé neznámé. Neanalyzovala, ale ukazovala způsob, jak analyzovat. Její pohled na svět kolem ní byl nezávislý na tom, co bylo zrovna populární. (Warre Cornish, 1913)

„Hodnotila život a jeho možnosti bystře a realisticky, chápala, že žádná životní cesta není uspokojivá a člověk si musí umět vybrat tu nejlepší z možných, věděla, že kvůli hloupému rozhodnutí je často jedinec nucen přetrpět, co už nelze napravit.“ (Barnard, 1997) Její síla satiry je navěky svěží. (Warre Cornish, 1913)

2.3 Promítnutí života Jane Austenové do její tvorby

V románech Jane Austenové můžeme nalézt události, které se velmi podobají situacím z jejího života. Jane často používala materiál, který měla blízko po ruce a se kterým přesně věděla, jak manipulovat. Jak místa, tak i lidé z doby, ve které žila, byli ale pozměněni. (Malden, 1889)

Walter Scott v recenzi na Emmu píše, že vykreslení postav a doby je velmi precizní i přesto, že Jane popisuje pouze malou část dané společnosti. Když Jane obvinili, že do svých románů vkládá portréty skutečných osobností, se smíchem odpověděla, že je na své postavy příliš pyšná, než aby to byly pouze kopie plukovníka A., reverenda B., nebo slečny D. (Malden, 1889; Maletzke, 2009)

Northangerské opatství

Záblesk z Janina dětství můžeme najít v Northangerském opatství, kdy Catherine Morlandová připomíná mladou Jane především při koulení se ze svahu. Paní Austenová stejně jako paní Morlandová byla v životě nejvíce zaměstnaná porody a učením malých dětí. Ve chvíli, kdy Cassandra a Jane přestaly být malé, učily se být lepšími v domácích pracích a byly vzdělávané svými bratry. Ve dvaadvaceti letech navštívila Jane s Cassandrou Bath a z této první návštěvy byla nadšená do té míry, že svůj entuziasmus přenesla i na stránky románu Northangerské opatství, který začala psát po svém návratu. (Tytler, 1900; Warre Cornish, 1913)

Rozum a cit

Po smrti Janina otce došlo k tomu, že paní Austenová s Jane a Cassandrou měly pouhých 200 liber ročně na vlastní obživu, což bylo i na tehdejší dobu pro tři ženy velmi málo. Jejich bratři James, Francis, Henry a Edward jim přispívali spolu s Leight Perrotovými každý padesát liber. Janin bratr Henry se ale vyjádřil ve smyslu, že se 450 librami budou bohaté, jako vždy byly a víc než menší domek a příležitostné výlety za zdravím nebo přáteli vlastně ani nepotřebují. Jeho dopis připomíná úryvek z románu Rozum a cit, kdy Fanny Dashwoodová říká: „*Když se to spočítá, mají dohromady pět set liber ročně, nač by pro všechno na světě potřebovaly čtyři ženy víc peněz? Nemají přece žádné výdaje. Jejich náklady na živobytí nestojí za řeč. Nemají kočár ani koně a téměř žádný personál. Nemají společenské povinnosti, a tudíž nemohou mít žádné výdaje. Pomysli jen, jak slušně mohou žít. Pět set ročně! Vůbec si neumím představit, jak z toho mohou spotřebovat byť jen polovinu.*“ (R&C, str. 16²; Maletzke, 2009)

Jane neměla moc ráda malé děti. Tato skutečnost se nám zrcadlí v románu při popisu dětí Lady Middletonové „*čtyři rozpustilé děti, které ji tahaly sem a tam, muchlaly jí šaty a znemožnily jakýkoli hovor netýkající se bezprostředně jich.*“ (R&C, str. 41; Maletzke, 2009)

Pýcha a předsudek

V románu Pýcha a předsudek jsou Jane a Elizabeth Bennetovy obrazem Cassandry a Jane Austenových. Jane vynikala v různých činnostech, kde byly potřeba šikovné prsty, ale nebyla skvělá herečka ani hudebnice. Stejně jako u Elizabeth Bennetové byl její výkon velmi

² vysvětlivka: R&C = Rozum a cit

příjemný, ale v žádném případě vynikající. Janina neteř ale tvrdí, že Jane nebyla úplně stejná jako Elizabeth. Jane byla přirozeně plachá a ve společnosti nebyla příliš hovorná. Tím pádem si lidé představovali, že byla velmi chytrá, i když ona zatím z jejich konverzací čerpala materiál na své nové knihy. (Malden, 1889; Warre Cornish, 1913)

Jane měla velmi ráda všechny své bratry a jedinou sestru, se kterou ji poutalo silné přátelství. Samozřejmě nevíme, kterého z bratrů měla nejraději, ale množství náčrtků a portrétů námořníků naznačuje její lásku k námořnictvu, ke kterému příslušeli její bratři Francis a Charles. Přátelský vztah mezi sourozenci můžeme vidět v jejích románech mezi Williamem a Fanny Priceovými, u sester Bennetových, sourozenců Crawfordových, Bingleyových, Tilneyových, Darcyových a samozřejmě u sester Dashwoodových. (Warre Cornish, 1913)

Mansfieldské panství

Vřelý vztah vidíme i mezi Jane a bratrem Charlesem, který jí a Cassandře přivezl topasové kříže ze Sicílie. Tuto skutečnost můžeme najít také v románu Mansfieldské panství, kdy William dovezl Fanny jantarový křížek ze zámořské plavby. (Tytler, 1900)

U Austenových se hrála divadla, a to především díky Elize de Feudeville, která byla výborná herečka. James Austen psal výborné dialogy, ze kterých Jane později vytvořila nesmrtelné ochotnické divadlo v rodině Bertramových. V jejich rodinném divadle však nebyl prostor pro vytvoření všech postav, jako byl pan Rushworth a pan Yates, nebo bylo obtížné mezi steventonskými herci nalézt někoho, kdo by ztvárnil Crawfordovi. (Malden, 1889)

Emma

Z osobnosti Jane se zrodily značně jí podobné dvě populární hrdinky. Kromě již zmíněné Elizabeth Bennetové také Emma Woodhouseová. Stejně jako Jane byly obě vysoké, štíhlé a hnědovlasé. To vše tvořilo u obou obraz zdraví. Emma bydlela v městečku Highbury, nemálo podobném Janinu Chawtonu. (Tytler, 1900; Maletzke, 2009)

Jane zasadila do románu Emma svůj názor na vzdělávání a představu rozumné dívčí školy: „*pocitivé, staromódní internátní školy, kde rozumná míra vzdělání byla k mání za rozumnou cenu a kam mohli rodiče poslat děvče, aby doma nepřekáželo a trochu se otrkalo, bez nebezpečí, že se jim domů vrátí malý zázrak.*“ (Emma, 2009, str. 24)

Jane také milovala tanec. Tančila ráda a velmi dobře, podobně jako několik jejích hrdinek. V Emmě se o tanci zmiňuje lehce ironicky: „*je snad i možné se bez tance obejít,*

dočista obejít...jakmile s tím však někde začnou – jakmile jedinkrát okusí požitku svižného pohybu, třeba jen krátce – musela by to být velice těžkopádná společnost, aby se nedožadovala opakování.“ (Emma, 2009, str. 273; Warre Cornish, 1913)

V Emmě můžeme najít podobnost jejího bratra Edwarda, který později přijal příjmení Knight, s Frankem Churchillem, který byl v mládí podobně jako Edward s dobrým úmyslem oddělen od své rodiny. (Tytler, 1900)

Anna Elliotová

V románu Anna Elliotová můžeme najít pasáže, ve kterých se pojednává o zklamání v lásce. Jane toto zklamání zažila s Tomem Lefroyem, kterého příbuzní poslali rychle zpět do Irska, aby k ničemu vážnějšímu mezi nimi nedošlo. Její sestra Cassandra byla zasnoubená s mužem, který odjel do Indie, kde zemřel na žlutou zimnici. Opakovaná zklamání v lásce byla tak silná, že je těžké o něm nečíst mezi řádky. Annu Elliotovou psala po druhém pobytu v Bathu, který pro ni v pozdějším věku už nebyl tak příjemný, jako ten první. Tato skutečnost se značně promítá do románu. Ve chvíli, kdy Anna Elliotová vstupuje v románu do otcova domu v Bathu, dělá to *„se sklíčeným srdcem, jako by šla vstříc mnohaměsíčnímu vězení.“* (Anna Elliotová, 2004, str. 111) Jane podobně jako Anna Elliotová Bath odmítla a po celou dobu pobytu nebyla schopná psát. (Warre Cornish, 1913; Tytler, 1900; Maletzke, 2009)

V Anně Elliotové se objevují i další místa, která Jane navštívila, nebo kde vyrůstala. Například zeď u mola v Lyme Regis je jedním z dějišť. Ze schodů této zdi skočí Louisa Musgrovová a místo v náruči kapitána Wentwortha skončí na dlažbě. (Malden, 1889; Maletzke, 2009)

V Anně Elliotové se můžeme dočíst, jak se manželka admirála Crofta rozplývá, že *„nic nepředčí bydlení na válečné lodi.“* (Anna Elliotová, 2004, str. 58) Podobně Janin bratr Francis v době, kdy ještě neměl peníze, musel bydlet se svojí ženou a dvěma dcerami na lodi, protože si nemohl dovolit pořídit si domek na venkově.

Ve chvíli, kdy byl Francis na pevnině, točil se kolem domácnosti. On sám si později myslel, že je vyobrazen v postavě kapitána Harvilla v Anně Elliotové, který *„dovedl však najít dokonalé umístění a vyrobit velmi hezké poličky pro slušnou sbírku pěkně vázaných knih...“* (Maletzke, 2009; Anna Elliotová, 2004, str. 82)

Sandition

Pár měsíců před smrtí, kdy už byla Jane těžce nemocná, začala psát román Sandition, do kterého se promítl její zdravotní stav. V románu si tropí žerty nejen z hypochondrů, ale i z nemoudrých zdravých lidí. (Maletzke, 2009)

2.4 Osobnost Jane Austenové ve filmu

2.4.1 Vášně a cit (Becoming Jane)

Obecné informace a zajímavosti o filmu

Tento film na motivy života Jane Austenové vznikl v roce 2007 pod vedením režiséra Juliana Jarrolda. Trvá necelé dvě hodiny a až na několik záběrů na počátku filmu, které se točily v Anglii, byl celý film natáčený v Irsku.

Hlavní role Jane Austenové se zhostila herečka Anne Hatheway a Thomase Lefroye si zahrál James McAvoy. Mezi další zvučná jména tohoto filmu můžeme zařadit Julii Walters, Jamese Cromwella a Maggie Smith, která je patronkou Jane Austen Society.

O roli Jane Austenové se ucházely také Kate Winslet, Natalie Portman nebo Keira Knightley. Představitelka Jane se jako Američanka musela naučit britský přízvuk a začala se kvůli této roli učit hrát na piano, jež během natáčení začátku filmu nefungovalo, a proto byl zvuk později přizpůsobený Anninu prstokladu. Anne Hatheway je vyšší než James McAvoy, který v důsledku toho musel nosit po celou dobu boty se speciálně vyvýšenými podrážkami.

Budova, která ve filmu představuje domov Austenových, byla postavena roku 1747. Můžeme ji vidět také ve filmu Northangerské opatství (podle Jane Austenové) z roku 2007 jako dům Morlandových.

Film získal dvě ocenění. První na Heartland Film Festival v roce 2007 a druhé na People's Choice Award, USA v roce 2008 v kategorii Favorite Independent Movie.

Vlastní hodnocení

Tento film, natočený na motivy knihy Jona Spence *Becoming Jane Austen* (vyd. 2003), je krásná lovestory, která ale bohužel často neodpovídá skutečným událostem. Pokud nebudeme tento film hodnotit moc přísně, několik pravdivých skutečností tu najdeme. Jane Austenová se pravděpodobně zamilovala do Thomase Lefroye. Ale tím ona pravdivá skutečnost asi končí. Nikdo neví, jak daleko jejich vztah zašel, protože z její korespondence se sestrou Cassandrou se dochovaly pouze dva dopisy, z nichž můžeme vyčíst, že mezi nimi

vládla určitá náklonnost. Avšak poté, co Thomas odjel z Ashe, se už pravděpodobně nikdy s Jane nesetkal.

Počátek filmu se odehrává na přelomu let 1795/1796, kdy do Ashe přijede na návštěvu Thomas Lefroy, který ve skutečnosti má mít podle dochovaných podobizen světlé vlasy. Avšak tato chyba, že herec ztvárňující Toma má tmavé vlasy, je zanedbatelná oproti tomu, co následuje později. Vzhledem k tomu, že nikdo přesně neví, jak jeho návštěva v Ashi a Steventonu probíhala, nemůžeme zhodnotit, do jaké míry se film shoduje nebo odlišuje od skutečnosti. I když podle mého názoru je vyjadřování vzájemné náklonnosti, zobrazené ve filmu, trochu přehnané. Po jeho odjezdu se už s největší pravděpodobností ve skutečnosti s Jane nesetkali, i když Tom ještě Ash po dvou letech navštívil. Rok poté se oženil s Mary Paul a stal se vrchním soudcem v Irsku.

Zato ve filmu nastane okamžik, kdy se Jane s Tomem opět potkají. Jane je na návštěvě v Londýně, kde ji Tom domluvil setkání s jeho strýcem, aby si ji mohl prohlédnout. Ten ale v Jane nenachází velké zalíbení. Dále Tom smluvil Jane schůzku se spisovatelkou Ann Radcliffe, která Jane vysvětlila, jak je těžké být manželkou a spisovatelkou. Tato schůzka je další ze smyšlených faktů filmu. Jane se nikdy nesetkala s žádným spisovatelem či spisovatelkou své doby. Po návratu ze schůzky jim Tomův strýc nedá požehnání ke svatbě a Jane odjíždí z Londýna.

Později ve filmu se Thomas k Jane vrací, a i přesto, že je zasnoubený, vyznává jí lásku a plánují spolu útěk do Skotska, kde by vstoupili do manželského svazku. V té době utéct z domu znamenalo špatnou pověst pro celou rodinu a mizivé vyhlídky na dobrý sňatek pro další sourozence. Jane si útěk v půli cesty po přečtení Tomova dopisu od rodiny rozmyslí a vrací se zpět domů.

Závěr filmu nás posouvá do doby o minimálně šestnáct let později, vzhledem k tomu, že Jane už vydala knihu *Pýcha a předsudek*. Nacházíme se v Londýně, kde se Jane naposledy setká s Tomem Lefroyem a jeho nejstarší dcerou, která se jmenuje Jane. Toto je opět záblesk pravdy v té velké spouště smyšlených faktů, avšak nemůžeme s jistotou vědět, zda ji pojmenoval po Jane Austenové, nebo po své tchyni.

Od Tomova odjezdu z Ashe v lednu 1796 je ve filmu pouze několik pravdivých informací. Cassandra Austenová byla opravdu zasnoubená s panem Fowlem, který zemřel v jihozápadní Indii na žlutou zimnici a Janin bratr Henry si vzal komtesu Elizu de Feuillide za manželku. Citace z Prvních dojmů, jako předlohy románu *Pýcha a předsudek*, jsou pravdivé a Thomas Lefroy byl skutečným obdivovatelem Toma Jonese. Tím ale známá fakta končí.

Je zcela nepochopitelné, proč autoři do děje připojili Janina bratra George, který je ve filmu správně ztvárněn jako postižený. Ve skutečnosti ale s Austenovými nežil. Několikrát ho navštěvovali a vědělo se o něm, že byl hluchoněmý, trpěl epilepsií a byl duševně zaostalý. Byl vychováván buď někým z vesnice, nebo dalšími příbuznými.

Ve filmu se také objevují postavy, které nikde ani nejsou zaznamenány, že by v té době žily, např. jistá Lady Greshamová a její synovec pan Wisley, který dokonce požádal Jane o ruku. Tu Jane odmítla.

Recenze na tento film se nezabývá autentičností filmu a spisovatelčina života, ale hodnotí ho pouze po stráce filmového zpracování. I tak se můžeme dočíst, že *„děj výborně opepří i slovní potyčky mezi naivní Jane a protřelým Tomem – co už však naneštěstí funguje podstatně hůř, je tempo vyprávění. Až do dvou třetin film dokáže natolik zaujmout, že mu odpustíte i drobné nedostatky, jakými jsou třeba příliš časté literární odkazy nebo samotná krkolomnost milostné zápletky. Místo vygradovaného finále ale přichází jen série ‚jakoby konců‘ a použití formulky ‚po několika letech‘ působí už jako zbytečné natahování.“* (Křivská, 2007)

Jak píše Iva Hejlíčková *„Stačí několik málo minut, aby si i průměrný divák (čti neodborník na Austenovou, který ovšem viděl minimálně předloňskou Pýchu a předsudek) uvědomil, že to, na co se dívá, není běžný životopis.“* (Hejlíčková, 2007) Protože pokud vezmeme v potaz motivickou stránku filmu, tak i když by se mělo jednat o film na motivy života Jane Austenové, motivů a pravdivých událostí v něm moc nenalezneme.³

2.4.2 Smutky slečny Austenové (Miss Austen Regrets)

Obecné informace a zajímavosti o filmu

Tento film byl natočený v roce 2008 se Spojených státech amerických režisérem Jeremy Loveringem. Celý film trvá necelých devadesát minut. Hlavní roli Jane Austenové ztvárnila Olivia Williams, její sestru Cassandru Greta Scacchi a její neteř Fanny Imogen Pots.

Celý film se natáčel ve Velké Británii a získal dvě ocenění. První Writer's Guild of Great Britain 2008 za Short Form of TV Drama a druhou BAFTA Awards 2009 za nejlepší make-up a účesy.

³ Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0416508/?ref_=ttloc_loc_tt>.

Vlastní hodnocení

Tento film se zabývá druhou polovinou života Jane Austenové, a to především posledními třemi lety jejího života. Film je natočený na základě její korespondence se sestrou Cassandrou a po faktické stránce je velmi přesný.

Film začíná v roce 1802, kdy Harris Bigg Wither z Manydownu nabídne Jane sňatek. Ta jeho žádost přijímá, ale hned druhý den bere svůj souhlas zpět a odjíždí pryč. Podle mého názoru je v této scéně jediná drobná nepřesnost z celého filmu oproti skutečnosti. Pan Harris Wither je ve filmu okouzlující mladý muž, avšak ve skutečnosti je popsán: „*koktal, byl to velký, nezdravý, lenivý žok sádla a o šest let mladší než Jane – sice milý, ale neromantický*“ (Maletzke, 2009, str. 135)

Poté se film posouvá až do roku 1814, kdy Jane tráví hodně času u svého bratra Edwarda s jeho nejstarší dcerou Fanny. Ta je Janina nejmilejší neteř a její přítelkyně. Fanny se s ní velmi často radí o svých problémech a potenciálních manželech, především o panu Plumtreovi. Dále se děj odehrává v Londýně, kde se Jane stará o nemocného bratra Henryho. Tam se seznámí s doktorem Hadenem, který ji velmi zaujal podle toho, jak se o něm zmiňuje v dopise sestře, který je ve filmu citovaný: „*Není to apatykář, nikdy jím nebyl..je to Haden, nic víc než Haden, druh dosud nepopsaného živočicha se dvěma nohama, něco mezi mužem a andělem a bez sebemenšího nádechu nějakého apatykáře.*“ (Maletzke, 2009, str. 230)

V tomto filmu se také spekuluje o milostném vztahu a následném odmítnutí nabídky ke svatbě mezi Jane Austenovou a panem Bridgesem. Mudrová ve své knize ale píše: „*Pravdu se už asi nikdy nedozvíme, ale při procházce krásným parkem v Goodnestone nám vůbec nic nebrání v romantických představách: vybavíme si příslušné pasáže z knihy a za Darcyho si můžeme dosadit mladého Bridgese...*“ (Mudrová, 2010, str. 36)

Celý film je velmi zdařilá adaptace jejího života. Nenajdeme v něm žádnou zásadní nesrovnalost s jejím životem; oproti jiným zpracováním jejího života je tento film téměř dokonalý.⁴

⁴ Dostupné z: <<http://www.imdb.com/title/tt1076240/>>.

Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0416508/?ref_=ttloc_loc_tt>.

2.4.3 Dokumenty o životě Jane Austenové

Životem Jane Austenové se zabývají také dva televizní dokumenty ze společnosti BBC.

První z nich nese název *The Real Jane Austen*.⁵ Jedná se o britský zdramatizovaný dokument z roku 2002 v režii Nicky Pattison. Trvá šedesát minut a pomocí vypravěčky se probíráme celým Janiným životem. Vystupují v něm jednotlivé postavy a vypráví své osudy v první osobě. Postavu Jane Austenové ztvárňuje herečka Gillian Kearney, Lucy Cohu hraje Cassandru Austenovou, Phyllis Logan paní Austenovou a další. Vypravěčkou po celou dobu dokumentu je Anna Chancellor, což je o osm generací vzdálená praneteř Jane Austenové. Anna si také zahrála slečnu Bingleyovou v adaptaci *Pýchy a předsudku* z roku 1995.

Celý dokument se natáčel ve Velké Británii, na místech spojených se životem Jane Austenové, jako je kostel ve Steventonu v Hampshiru, katedrála ve Winchesteru v Hampshiru nebo muzeum Jane Austenové v Chawtonu v Hampshiru.⁶

Druhý dokument nese název *The Many Lovers of Miss Jane Austen*, v českém překladu ne zcela správně přeložený jako *Zástup milenců slečny Jane Austenové*. Podle mého názoru by se více hodil název *Spousta milovníků slečny Jane Austenové* už jen podle jeho obsahu. Tento dokument se nezaobírá láskami ze života Jane Austenové, jak by se podle názvu mohlo zdát, ale zabývá se lidmi, kteří se zamilovali do jejích děl. Tento dokument byl natočený v roce 2011 Rupertem Edwardsem ke dvousetletému výročí vydání knihy *Rozum a cit*.

Celý dokument trvá šedesát minut a po celou dobu nás provází profesorka Amanda Wickery z Londýnské univerzity. Dozvídáme se, proč a jak se Jane Austenová dnes stala tak slavná. Natáčení probíhalo ve Fort Worth v Texasu na setkání Jane Austen Society, kde se debatuje o tvorbě Jane Austenové, tančí se dobové tance a probíhají různé semináře. Dále se dostaneme do míst Janina života do Hampshiru, Bathu a Londýna.

V dokumentu se objevují také ukázky z filmových zpracování románů *Pýcha a předsudek*, *Emma*, *Mansfieldské panství* a *Rozum a cit*. Autorka se ve velké míře zaměřuje na to, kdy, kde a kým byla díla Jane Austenové čtena. Mezi literární obdivovatele Austenové patřili Winston Churchill, Rudyard Kipling, nebo i vojáci v průběhu první světové války.

⁵ překl. Opravdová Jane Austenová

⁶ Dostupné z: <<http://thebennetsisters.wordpress.com/2010/04/28/the-real-jane-austen-bbc-documentary-2002/>>. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0350038/?ref_=ttfc_fc_tt>.

Za vydařenější a přínosnější bych označila první dokument, *The Real Jane Austen*. Ve druhém jsou informace rozšířenější a v některých chvílích autorka přeskakuje od jednoho tématu k druhému bez sebemenší návaznosti.⁷

⁷ Dostupné z: < http://www.imdb.com/title/tt2569620/?ref_=fn_al_tt_1>.

3 Interpretace díla Rozum a cit

3.1 Úvod

Podobně jako o dva roky později vydaná kniha *Pýcha a předsudek*, se i román *Rozum a cit* stala velmi populární jak v době svého vydání, tak i v současnosti.

Tato kniha se dočkala tří tradičně pojatých seriálových zpracování z let 1971, 1981, 2008 a jedné velmi úspěšné filmové adaptace z roku 1995.⁸ Knihou se inspirovali i filmoví autoři, kteří přenesli děj knihy do jiného, více odlišného prostředí, než které bylo v knize popsáno. V Indii se odehrává film *Kandukondain Kandukondain*, který natočil režisér Rajiv Menon v roce 2000. Do současné Ameriky přenesl režisér Angel Garcia film *Dámičky v sekáči* (*From Prada To Nada*) z roku 2011, ve kterém se musí dvě sestry po smrti otce přestěhovat z Beverly Hills do mexické čtvrti Los Angeles. Kniha *Rozum a cit* se spolu s dalšími objevují ve filmu *Láska podle předlohy* (*The Jane Austen Book Club*) z roku 2007, který režírovala Robin Swicord. V něm se šest Američanek schází nad knihami Jane Austenové a snaží se pomocí nich pochopit, co je to život.⁹

Kniha není námětem pouze pro filmová zpracování, ale dočkala se i muzikálového provedení v roce 2013 pod režisérkou a choreografkou Marciou Milgrom Dodge.¹⁰ V roce 2001 natočila Hana Kofránková podle knihy stejnojmennou devítidílnou rozhlasovou hru. V ní v hlavních rolích můžeme slyšet Danu Černou a Veru Hučínovou.¹¹

Román *Rozum a cit* byl původně napsaný ve formě dopisů pod názvem *Elinor a Marianna* v roce 1795. V této formě šlo o autorčinu prvotní dokončenou práci. (Warre Cornish, 1913) Znovu se k tomuto dílu vrátila až po přestěhování do Chawton Cottage, kde dopisy přepsala do knihy a vydala v roce 1811. Byla to první kniha, kterou se jí podařilo vydat. Vše jí pomohl zařídit její bratr Henry, který předal knihu nakladatelství Egerton. To knihu vydalo, avšak autorka musela uhradit náklady na vydání a nést případná rizika, pokud by kniha neuspěla. Na druhou stranu ale měla v případě úspěchu obdržet výnosy z prodeje, kromě deseti procent, které si strhával vydavatel.

⁸ Dostupné z: <<http://www.imdb.com/>>.

⁹ Dostupné z: <<http://www.csfid.cz/>>.

¹⁰ Dostupné z: <<http://senseandsensibilitymusical.com/>>.

¹¹ Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/vltava/literatura/_zprava/1167402>.

V dubnu Jane odjela do Londýna k bratru Henrymu provést korektury. Třídílná kniha vyšla v říjnu 1811. Na obálce bylo místo jejího jména napsané „By a Lady“. Kniha se prodávala velmi dobře. Za dva roky se prodalo na tisíc svazků. Po dvou letech došlo ke druhému vydání knihy.

Kniha měla už ve své době velmi pozitivní ohlasy, jak se můžeme dočíst „*Četl jste R&C?*“ napsala lady Bessboroughová svému milenci lordu Granvillovi. „*Je to chytrý román, ačkoliv má hloupý konec, moc jsem se pobavila.*“ (Maletzke, 2009, str. 177)

Po vydání této knihy zahájila Jane Austenová ve věku necelých třiceti šesti let spisovatelskou kariéru. I přesto, že byla krátká, dokázala během ní víc, než od ní její nejlepší přátelé vůbec očekávali. (Malden, 2009, 50,51)

Ve Spojeném království byla kniha vydaná nespočetněkrát. Naposledy byla vydaná v únoru 2014 a několik dalších různých vydání se plánuje ještě na tento rok. Knihu si můžeme zakoupit už nejen v tištěné podobě, ale také jako e-knihu do elektronických čteček.¹²

V českém jazyce byla kniha vydaná osmkrát, z toho jde o sedm překladů anglického originálu a jeden překlad převyprávěné verze z roku 2013, o který se postarala Iveta Poláčková. Poprvé u nás tato kniha vyšla v roce v překladu Evy Kondrysové, který se znovu vydával až do roku 2009. V roce 2011 vyšel překlad Evy Ruxové.¹³ Můžeme považovat za zajímavost, že v anglických knihách se sestra Lucy Steelové jmenuje Anne, v českých vydáních ji nazvali jako Nancy.

3.2 Děj

Rodina Dashwoodových žila v Sussexu v sídle Norland už po několik generací. Po smrti pana Dashwooda, otce Elinor a Marianny, připadlo sídlo Norland jejich bratrovi, Johnu Dashwoodovi a jeho synovi Henrymu.

Ihned po smrti pana Dashwooda přijela na Norland Fanny, manželka Johna Dashwooda, švagrová Elinor a Marianny, a přivezla s sebou i malého Henryho, kterému sídlo připadlo. S ní na Norland přijelo její služebnictvo i vybavení z předchozího domova. Za ní do Norlandu brzy přibyl její bratr Edward Ferrars, který se po krátké době sblížil s nejstarší ze

¹² Dostupné z: <http://www.goodreads.com/work/editions/2809709-sense-and-sensibility?utf8=%E2%9C%93&sort=date_published&filter_by_format>.

¹³ Dostupné z: <<http://www.aleph.vkol.cz/>>.

Dostupné z: <<http://www.databazeknih.cz/dalsi-vydani/rozum-a-cit-35975>>.

sester, Elinor Dashwoodovou. Jeho sestra Fanny paní Dashwoodové ale naznačila, že Elinor není pro Edwarda dobrá partie. A zmínila, že paní Ferrarová oba své syny jistě velmi výhodně ožení.

Toto necitelné jednání paní Dashwoodová se svými dcerami nemohla vydržet. Díky svému vzdálenému bratranci, který jim nabídl k pronájmu menší zahradní domek v Bartonu nedaleko Exeteru, se mohly z Norlandu odstěhovat. Domek v Bartonu byl menší, ale naprosto vyhovující. Přes park se nacházel bartonský zámek, který obýval její vdálený bratranec sir John Middleton se svojí manželkou a čtyřmi dětmi.

Dámy Dashwoodovy hojně navštěvovaly zámek, protože sir John měl rád společnost kolem sebe. Na zámku často pobýval i blízký přítel Middletonových, plukovník Brandon. Po nějaké době přijel do sídla v Allenhamu nedaleko bartonského zámku mladý muž, John Willoughby. Ten se s rodinou Dashwoodových seznámil prostřednictvím Marianny, která jednoho dne, když byla s Margareth na procházce, zakopla na louce a zvrtila si kotník. Willoughby ji uviděl a odnesl do jejich domku. Od té doby se za ní stavoval, aby se poptal, jak se jí daří. Po několik týdnů se od sebe pomalu nehnuli a volný čas trávili převážně spolu.

Jednoho dne, kdy by bylo načase, aby oznámili své zasnoubení, musel John Willoughby narychlo odjet do Londýna. Mariannu zanechal ve velkém zoufalství a smutku a s ostatními se rozloučil jen zběžně. Po nějaké době přijeli do bartonského zámku Palmerovi. Paní Palmerová byla sestra lady Middletonové a dcera paní Jenningsové, která na zámku v Bartonu také pobývala. Palmerovi se sice zdrželi jen na chvíli, ale pár dní poté paní Jenningsová potkala v Exeteru dvě dívky, u kterých zjistila, že jsou to její vzdálené sestřenky, Nancy a Lucy Steelovy. Ubytovala je na zámku v Bartonu, kde se obě děvčata, starší Nancy i mladší Lucy, dokázaly vlichotit lady Middletonové věčným vychvalováním jejich dětí.

Jednoho dne se Lucy se škodolibou radostí svěřila Elinor, že je už čtyři roky tajně zasnoubená s Edwardem Ferrarsem. Vše jí to vypověděla pod přísahou, že to nikomu nepoví. Elinor tato zpráva velmi zasáhla, ale nemohla se nikomu svěřit se svým trápením.

Před Vánoci dostala paní Jenningsová nápad a pozvala Mariannu s Elinor na zimní sezónu do Londýna. Ty nejprve s ohledem na matku odmítly. Ta jim ale důrazně sdělila, že určitě mají odjet. Marianna se těšila, že se tam potká s milovaným Willoughbym. Elinor tam jela v klidu, protože od Lucy věděla, že tam Edward bude až v únoru.

Jen co přijeli do Londýna, napsala Marianna Willoughbymu, že nakonec přijela. On se jí ale po několik dní neozval. Obě sestry s paní Jenningsovou jezdily po návštěvách, až jednoho dne u nich Willoughby zanechal navštívenku. Marianna mu tedy znovu napsala,

avšak potkali se až po několika dalších dnech na jednom z londýnských večírků. Marianna se k Willoughbymu ihned rozběhla, ale on vůbec na sobě nedal znát, že ji rád vidí. Byl zabraný do rozhovoru s jinou elegantní mladou dámou. Pouze se jí uklonil a zeptal se její sestry na zdvořilostní otázky ohledně rodiny a zdraví. Poté se vrátil ke své společnosti. Když to Marianna viděla, zbledla a udělalo se jí nevolno.

Druhý den psala Marianna Willoughbymu naposled a požadovala vysvětlení. Ten jí obratem odpověděl, že je jejich vztah u konce a on se brzy ožení s jinou dívkou. Marianna z toho byla zoufalá po několik následujících týdnů. Když to plukovník Brandon viděl, svěřil se Elinor se svojí zkušeností s Willoughbym. Vypověděl jí příběh jeho svěřenky Elizy, která s Willoughbym otěhotněla a on ji opustil. Elinor vše převyprávěla Marianně, která se jí doznamenala, že nikdy s Willoughbym nebyla zasnoubená, a trochu se jí ulevilo, když poznala blíže jeho charakter.

V Londýně se sestry setkaly se svým bratrem Johnem Dashwoodem i ostatními členy rodiny jeho manželky. Paní Ferrarsová na Elinor ani nepromluvila a dávala jí najevo, jak je jí lhostejná, protože se obávala, že si myslí na Edwarda. Fanny Dashwoodová s manželem k sobě na návštěvu pozvali sestry Steelovy, protože se jim zdálo, že jsou to slušná děvčata a získali tak důvod, proč nepozvat Elinor a Mariannu. Nikdy by to však neučinili, kdyby věděli o Edwardově zasnoubení s Lucy.

Návštěva slečen Steelových u Dashwoodových probíhala v naprostém poklidu až do chvíle, kdy Nancy prozradila paní Dashwoodové zasnoubení Edwarda a Lucy. Od té chvíle upadli Edward i Lucy v nemilost u paní Dashwoodové i paní Ferrarsové.

Paní Ferrarsová se Edwarda zřekla a odmítla mu připsat dědictví, které mu jako staršímu bratru patřilo. Edward už v té době Lucy nemiloval, ale chtěl dostat svému slibu. Protože se Edward chtěl stát pastorem, nabídl mu plukovník Brandon faru na svém panství v Delafordu.

V březnu se sestry Dashwoodovy vydaly s Palmerovými a paní Jenningsovou do Clevelandu, kde Palmerovi bydleli. Odtud měly naplánovanou cestu domů do Bartonu. Po jedné z procházek kolem zámku Marianna nastydla a dostala hnisavou horečku. Palmerovi narychlo odjeli s dítětem ke známým, aby se nenakazilo. Elinor se začala obávat o Mariannin život, a tak vyslala plukovníka Brandona pro matku, kterou Marianna stále sháněla. V podvečer, kdy Elinor očekávala matku, uslyšela kočár, ze kterého vystoupil John Willoughby. Ten se chtěl ujistit, že Marianna ještě žije a že se z nemoci uzdraví. Poté Elinor

vypověděl svůj příběh, co se stalo po jeho odjezdu z Bartonu. Doznal se, že Mariannu miloval a stále ji miluje, i když je ženatý s jinou ženou. Tu si vzal pouze kvůli financím, které zdědila.

Po Mariannině uzdravení a jejich návratu domů do Bartonu se k nim jednoho dne donesla zpráva, že se pan Ferrars oženil s Lucy Steelovou. Elinor propadla v zoufalství, avšak o pár hodin později do jejich domu přijel Edward Ferrars, který vše uvedl na pravou míru. S Lucy Steelovou se oženil jeho bratr Robert, který byl dostatečně finančně zabezpečen. Edward přijel za Elinor tak rychle, jak to jen šlo, aby ji požádal o ruku.

Za pár týdnů se konala svatba a oni ještě před dokončením oprav fary v Delafordu spolu začali žít. Po dvou letech Marianna uznala, že plukovník Brandon je výjimečný muž a souhlasila, že se stane jeho manželkou.

3.3 Charakteristika jednotlivých postav

Elinor Dashwoodová

Elinor je nejstarší ze sester Dashwoodových. Je velmi pohledná, její obličej je tvořený pravidelnými rysy a krásnou pletí. Na svůj věk je velmi trpělivá a realistická. „...*byla nadaná bystrým rozumem a chladnou rozvahou, a proto se mohla stát matčinou rádkyní, ačkoli jí bylo pouhých devatenáct...*“ (R&C, str. 10) Nerada přiděluje svým sestrám a matce starosti. Dokáže se velmi dobře ovládat a nedávat najevo své pocity. Po celou dobu knihy je zamilovaná do Edwarda Ferrarse, který ji také miluje, ale okolnosti přejí jejich lásce až na konci knihy.

Marianna Dashwoodová

Marianna je prostřední ze sester Dashwoodových. Je vyšší než Elinor a má přitažlivou tvář s černými očima. V knize je charakterizovaná jako „*rozumná a bystrá, ale všechno vášnivě prožívala: v smutku ani v radosti neznala míru. Byla velkomyslná, milá, zajímavá: všechno, jen ne rozvážná. Ve všem se nápadně podobala matce.*“ (R&C, str. 10) S ní si je podobná v temperamentu, náhledu na život i romantických představách. V Bartonu se zamiluje do Johna Willoughbyho, který ji v lásce zradí. To ji velmi poznamená, až ze smutku a vyčerpání onemocní. Po dvou letech od Willoughbyho zrady se zamiluje do plukovníka Brandona, který ji miluje od první chvíle, a stane se jeho manželkou.

Edward Ferrars

Edward je starším synem paní Ferrarsové a bratrem Roberta a Fanny. Od ostatních členů se velmi liší jak povahově, tak i názorově. Paní Dashwoodová s dcerami o něm tvrdí, že je „*neoslnil zjevem ani vystupováním. Nebyl žádný krasavec a člověk ho musel poznat blíž, aby ho zaujal svým charakterem. Nedostávalo se mu sebevědomí, aby se uměl prosadit, ale když se mu podařilo překonat vrozenou ostýchavost, ukázalo se, že má vřelé srdce. Byl inteligentní a vzdělání mu k tomu zajistilo solidní rozhled.*“ (R&C, str. 19) Je velmi příjemný a zdvořilý ke všem lidem. Jeho matka a sestra si přejí, aby se stal slavným řečníkem nebo politikem. On však sní o poklidném životě pastora, což se mu na konci knihy splní.

Po většinu knihy je zamilovaný do Elinor Dashwoodové, i když je již čtyři roky zasnoubený s Lucy Steelovou. Avšak když se Lucy provdá za jeho bratra Roberta, jede se ihned zasnoubit s Elinor, se kterou se později ožení.

John Willoughby

John Willoughby je příbuzný paní Smithové z Allenhamu, měl by po ní dědit. „*Byl obratný mladík s bystrou představivostí, živým temperamentem a nelíčeným přátelským chováním*“ (R&C, str. 55) Je velmi pěkný, miluje tanec, hudbu a umí se dokonale chovat. Od první chvíle, kdy spatří Mariannu, se do ní zamiluje. Ostatní obyvatelé Bartonu o něm tvrdí, že je temperamentní a má dokonalé chování. V době, kdy se s Mariannou chce zasnoubit, vyplouvají na povrch jeho prohřešky z minulosti, svedení Elizy Williamsové, a on se v jejich důsledku musí rozhodnout, co je v jeho životě důležitější. Jestli manželství z lásky, či materiální zabezpečení. Rozhodne se pro peníze a ožení se s bohatou slečnou Greyovou, avšak Mariannu až do konce knihy nepřestane milovat. Z toho je vidět, že je pouze sobecký, zhýralý a jde mu jen o své pohodlí.

Plukovník Brandon

Plukovník Brandon je blízký přítel sira Johna Middletona. Bydlí nedaleko Bartonu, na zámku v Delafordu. Je mu už třicet pět let, takže se Marianně, která ho od první chvíle zaujme, zdá starý. Ona nepředpokládá, že by takový „stařec“ byl schopný lásky. Plukovník je sečtělý, zcestovalý a má široký rozhled. „*Byl to vážný, zamklý pán zjevu docela přitažlivého...nehonosil se sice líbivou tváří, ale působil inteligentně a choval se jako pravý kavalír*“ (R&C, str. 40).

Starosti mu ale dělá jeho schovanka Eliza Williamsová, kterou John Willoughby svedl a opustil těhotnou. Poté, co se o ni postará a zabezpečí ji, pomáhá Elinor s uzdravením Marianny po Willoughbyho zradě tak, že jí poví pravdu o Elize, a poté, co je Marianna nemocná v Clevelandu, jede pro její matku. Pomáhá také Edwardu Ferrarsovi v jeho složité finanční situaci tím, že mu nabídne delafordskou faru. Na konci knihy se ožení s Mariannou Dashwoodovou.

Margareth Dashwoodová

Margareth je nejmladší ze sester Dashwoodových. Je to veselá třináctiletá děvče, které se poddává „*silně vlivu Marianniných romantických nápadů, a jelikož postrádala bystrý rozum, nezdálo se, že se v pozdějším životním údobí sestrám vyrovná.*“ (R&C, str. 11)

Paní Dashwoodová

Paní Dashwoodová je druhá manželka Henryho Dashwooda. Matka tří dcer Dashwoodových. Povahově je velmi podobná Marianně. Jedna druhou podporuje k silnému prožívání štěstí či neštěstí. Na začátku knihy jí je sotva čtyřicet let.

Fanny Dashwoodová

Fanny Dashwoodová je dcera paní Ferrarsové a sestra Roberta a Edwarda Ferrarsových. Povahově je stejná jako její matka. Je bezohledná, manipulativní, lakomá a vychytralá. Za Johna Dashwooda se vdala převážně z finančního hlediska a je „*jeho věrnou karikaturou – ještě omezenější a sobečtější.*“ (R&C, str. 9) Je matkou malého Henryho Dashwooda, který zdědil sídlo Norland.

John Dashwood

John je syn pana Dashwooda z prvního manželství a nevlastní bratr sester Dashwoodových. Je finančně zaopatřený a svatbou s Fanny jen majetek navýšil. „*Nebyl to špatný muž, pokud pod tím pojmem nerozumíme člověka necitelného a sobeckého; celkem se těšil dobré pověsti, protože si v běžných záležitostech vedl řádně.*“ (R&C, str. 9) Je lehce manipulovatelný, čehož ráda zneužívá jeho manželka. Je to otec malého Henryho Dashwooda.

Robert Ferrars

Robert je bratr Edwarda a Fanny. Je pošetilý, nafoukaný, domýšlivý, pyšný a duchaprázdný. Na konci knihy se stane manželem Lucy Steelové, i když jí většinu doby její známosti s Edwardem pohrdá.

Paní Ferrarsová

Paní Ferrarsová je matka Edwarda, Roberta a Fanny. „*Paní Ferrarsová byla malá, hubená osoba, která se držela zpříma, až to působilo nepřirozeně, a tvářila se tak vážně, až to působilo kyselé. Měla popelavou pleť, rysy drobné, beze stopy půvabu a naprosto nepozoruhodné, naštěstí však srostlé obočí zachraňovalo její obličej před trapnou bezvýznamností a zdůrazňovalo charakteristické rysy pýchy a popudlivosti.*“ (R&C, str. 238) Celou knihu vystupuje proti tomu, aby se Edward oženil s Elinor Dashwoodovou. Ve chvíli, kdy se dozví, že by se Edward měl oženit s Lucy Steelovou, zřekne se ho a nepřipíše mu žádné dědictví. Když se její syn Robert ožení s Lucy Steelovou, přijme Elinor jako menší zlo pro Edwarda a nakonec jim dá svolení.

Lucy Steelová

Lucy je vzdálená sestřenice paní Jenningsové. Je jí něco kolem dvaadvaceti nebo třiaadvaceti let a je velmi atraktivní „*měla hezký obličej, čiperné oči a uměla se dobře pohybovat, ne sice s pravou ušlechtilostí a půvabem, ale tak, že na sebe poutala pozornost*“ (R&C, str. 127). Je ale i vypočítavá, zlomyslná a umí se výborně přetvařovat. Dokáže se vlichotit do nejlepší společnosti. Celé čtyři roky je zasnoubená s Edwardem Ferrarsem. Jakmile zjistí, že sňatkem s jeho bratrem Robertem by získala víc, zanechá Edwarda a ožení se s Robertem.

Lady Middletonová

Lady Middletonová je dcera paní Jenningsové a sestra paní Palmerové. „*Lady Middletonové bylo kdoví jestli nějakých šestadvacet sedmadvacet let, měla krásnou tvář, vysokou impozantní postavu a dokonalé vystupování.*“ (R&C, str. 36) Oproti tomu je ale rezervovaná, lhotejná a nanicovatá. Zajímá se hlavně o vlastní pohodlí a o své čtyři děti, které jsou často zdrojem její konverzace. Je manželka sira Johna Middletona a bydlí s ním v bartonském zámku.

Sir John Middleton

Sir John je vzdálený bratranec paní Dashwoodové. Po jejím ovdovění jí nabídl, aby přijela bydlet k němu na panství do zahradního domku v Bartonu. Je mu čtyřicet let. Je přátelský, ochotný a snaží se každému pomáhat. Je velmi laskavý a vřele se chová k příbuzným a přátelům. Moc nedbá na etiketu a jeho velkou zálibou je lov.

Paní Jenningsová

Paní Jenningsová je matka lady Middletonové a paní Palmerové. „*Z paní Jenningsové se vyklubala dobrodušná, usměvavá, tlustá postarší osoba, která toho napovídala, až uši brněly, zářila dobrou náladou a tíhla k chování spíše zemitému než jemnému.*“ (R&C, str. 40) Velmi si oblíbila rodinu Dashwoodových, zvláště Elinor a Mariannu. Stále se snaží, aby se děvčata dobře vdala. Mezi její záliby patří shánění vhodných ženichů.

3.4 Kompozice díla

Kniha Rozum a cit je rozdělená do padesáti kapitol. Kompozice díla je chronologická. Dějová linie je v této knize pouze jedna, a to linie Elinor a Marianny Dashwoodových, což čtenáři usnadňuje orientaci v ději.

V knize je jasně rozlišeno pásmo vypravěče a pásmo postav. Jedná se o autorský typ vypravěčky. Autorka se vyjadřuje er-formou v minulém čase. Zato postavy se vyjadřují přímou řečí v ich-formě v přítomném čase. Jejich promluvy jsou ohraničeny uvozovkami. Podle Milese autorka často používá volnou nepřímou řeč u Elinor, zvláště v první části knihy, která často popisuje děj svými očima, a tím dává čtenáři možnost nahlédnout do jejího nitra. U Marianny se tato volná nepřímá řeč objevuje méně. Jako příklad můžeme uvést Marianninu úvahu o tom, jak její hru na piáno prožíval plukovník Brandon. (Miles, 2009)

„Prokázal jí pouze tu poctu, že ji se zájmem poslouchal, a ona si ho za to vážila, což jí ostatní svým nepokrytým humpoláctvím znemožnili. Hudba ho zřejmě těšila, a třebaže to neprojevoval extatickým vytržením, odpovídajícím vlastním pocitům, mělo to svou váhu v porovnání s odpornou nevnímavostí ostatních; rozumně uznávala, že muž v pokročilém věku...“ (R&C, str. 42)

Většina postav je charakterizovaná přímo, avšak jedná se pouze o prvotní charakteristiku a jejich povaha je vykreslená až později skrze jejich chování a jednání. Všechny postavy se v knize vyvíjejí a v průběhu děje, kdy se o nich dozvídáme více

informací, dochází k jejich proměnám. Z některých původně kladných hrdinů se stávají záporní, jako například z pana Willoughbyho.

Děj této knihy se odehrává v prostředí anglického venkova na počátku 19. století. Popis prostředí se vztahuje především na přírodu a budovy, se kterými jsou postavy spjaty.

„Bartonský zahradní domek byl sice nevelký, ale pohodlný a bytelný – žel v lecčems nesplňoval ideál pravé vesnické chalupy: měl totiž pravidelný půdorys, střechu kryly tašky, okenice nebyly natřené nazeleno a po zdech se nepnul zimolez.“ (R&C, str. 33)

V úvodu knihy se seznamujeme s rodinou Dashwoodových a situací, ve které se nacházejí. K rozvíjení děje dochází pomocí dějových zvrátů, na které je kniha bohatá. Mezi ně můžeme zařadit smrt pana Dashwooda, Mariannino a Willoughbyho seznámení, Willoughbyho opuštění Marianny a následný sňatek s jinou dívkou, Elinorino zjištění o Edwardově zasnoubení s Lucy a Mariannino onemocnění v Clevelandu.

K vyvrcholení a náhlému obratu dochází ve chvíli, kdy se Elinor dozví od Edwarda, že se Lucy stala manželkou jeho bratra. On je tudíž volný a může se oženit s Elinor. K rozuzlení dojde v posledních dvou kapitolách. Edward a Elinor se stanou manželi a Marianna nakonec opětuje lásku plukovníka Brandona a stane se jeho ženou.

3.5 Objevující se motivy v díle

Motiv lásky a zklamání se v ní

Tento motiv nás provází celou knihou. Setkáváme se s ním u několika postav. Často je spjatý s motivem svatby, které se týká i název knihy. Zda se vdát z lásky či rozumu. Motiv lásky vidíme u obou hlavních hrdinek a jejich citelů.

Starší Elinor je od první chvíle zamilovaná do Edwarda Ferrarse. Svoji náklonnost k Edwardovi popisuje sestře. *„V první chvíli máš dojem nemotornosti a jeho zevnějšek tě sotva zaujme, dokud si nevšimneš neobyčejně výrazných očí a milé tváře. Já už ho teď znám tak dobře, že ho považuju za přitažlivého muže, přinejmenším osobitým způsobem přitažlivého.“ (R&C, str. 24)*

I ona se Edwardovi líbí, avšak ten je už několik let tajně zasnoubený s Lucy Steelovou. Když to Lucy vítězoslavně sdělí Elinor, zhroutí se její šance na pozdější svazek s Edwardem. Elinor se však umí dobře ovládat, a tak si nechává své zklamání pro sebe. Jejich vzájemná láska se dočká šťastného konce. V závěru knihy, kdy se Edward zproští závazků k Lucy, jede hned za Elinor, kterou miluje, a požádá ji o ruku. *„Stačí říci jen tolik: když ve*

čtyři hodiny všichni zasedali ke stolu, to znamená asi za tři hodiny po jeho příjezdu, měl už své děvče jisté, dostalo se mu matčina souhlasu, a nejenže zářil štěstím jako každý zamilovaný, ale mohl se i z rozumových důvodů oprávněně pokládat za nejšťastnějšího muže pod sluncem.“ (R&C, str. 364)

U mladší Marianny je tento motiv obzvlášť výrazný. Ve svých šestnácti letech nevěří, že by se člověk mohl zamilovat v životě více než jednou. Ve svém věku také nedokáže pochopit, že se z jejího pohledu starší (sedmadvacetileté) ženy mohou v někom ještě vzbudit lásku a samy se zamilovat. „*Sedmadvacetiletá žena,“ usoudila Marianna po chvíli, „přece nemůže prožívat ani v někom vzněcovat milostný cit, ale pokud by žila v nevábnném prostředí a tísnivých poměrech, umím si představit, že by byla ochotna ošetřovat muže, který by ji zabezpečil jako manželku.“ (R&C, str. 45)*

Ona sama se zamiluje do Johna Willoughbyho, mladého a pohledného pána a on se zamiluje do ní. Avšak i ji čeká zklamání v lásce. Willoughby, jenž je závislý na financích své tety, dříve svedl chráněnkou plukovníka Brandona a nyní byl za to potrestaný odepřením budoucího majetku. Proto se rozhodl zradit lásku Marianny a oženit se z finančního hlediska výhodně, ale bez lásky. Marianna tuto zradu nese velmi těžce, až z toho vážně onemocní. Po svém uzdravení ale zjistí, že ji miluje plukovník Brandon, který se v minulosti v lásce také zklamal. Marianna v něm po uplynutí nějaké doby najde zalíbení a stane se jeho ženou.

Marianně bylo „souzeno zapomenout, že se zamilovala na život a na smrt v zralém věku sedmnácti jar, a v zajetí citu nepřesahujícího hlubokou úctou a vřelé přátelství podat ruku jinému muži, který navíc stejně jako ona přetrpěl dřívější lásku, jehož před pouhými dvěma roky pokládala za příliš starého...“ (R&C, str. 381)

Motiv lásky najdeme i u Lucy Steelové, kde se můžeme pouze dohadovat, nakolik se v jejím vzahu k Edwardovi jedná o lásku a nakolik o majetkovou vypočítavost.

V této knize můžeme vidět motiv lásky i mezi paní Dashwoodovou a jejími dcerami. Jedná se o mateřskou a sesterskou lásku. Lásku matky k dětem můžeme vidět i u lady Middletonové a u Fanny Dashwoodové.

Motiv majetku a společenského postavení

Tento motiv majetku a společenského postavení, který se v knize hojně objevuje, je také úzce spjatý s motivem svatby.

Nalézáme ho u Edwarda Ferrarse, který je plně závislý na rozhodnutí své matky, kolik mu je ochotná připsat majetku po svatbě. Elinor si tak zpočátku zdůvodňuje jeho změny

nálad. „Věrohodnější vysvětlení by se patrně našlo v jeho závislém postavení, kdy si nemůže dovolit milovat, koho chce. Elinor věděla, že se jeho matka nesnaží vytvořit mu pěkný domov ani mu nevytvoří podmínky, aby si vybudoval domov vlastní, pokud by přísně nerespektoval její názory na výhodný sňatek.“ (R&C, str. 26)

Poté, co se Edwardova matka dozví o jeho zasnoubení s Lucy, připíše veškerý majetek jeho bratru Robertovi a Edwarda se zřekne. Po Robertově sňatku s Lucy ho přijme zpět jako syna, avšak už mu nikdy nevrátí práva prvorozeného.

Motiv majetku vidíme i u Johna Willoughbyho. Ten se rozhodne, že finance a společenské postavení jsou pro něho důležitější než láska. Proto se rozejde s Mariannou a ožení se s bohatou dědičkou, slečnou Greyovou. Elinor „*uvažovala v duchu o tom, jaké nenapravitelné škody napáchá finanční zajištěnost ve věku příliš mladém, se všemi důsledky v podobě navyklé nečinnosti, požitkářství a života v nadbytku...*“ (R&C, str. 335)

Majetek a společenské postavení je pro některé postavy, například pro pana Dashwooda, tak důležité, že podle výše majetku ostatních osob se rozhoduje, jak vřele se k nim bude chovat. „*Pan Dashwood se k sestřám choval sice ne vřele, ale vlídně, k paní Jenningsové byl mimořádně dvorný, a když se krátce po jeho příchodu dostavil plukovník Brandon, prohlížel si ho zvědavě, jako by si v duchu říkal, že mít jen jistotu o jeho příznivých majetkových poměrech, ochotně by prokazoval stejnou zdvořilou úctu i jemu.*“ (R&C, str. 229)

Motiv pomocné ruky

Tento motiv vidíme u sira Johna Middletona, který rád pomáhá ostatním. Jak vidí, že někde může být užitečný, neohlíží se příliš na etiku a snaží se pomoci. V knize podá pomocnou ruku paní Dashwoodové s dcerami, které po smrti otce hledají nový domov. Nabídne jim za velmi nízký nájem zahradní domek na svém panství. Paní Dashwoodové napsal nabídku dopisem. „*Z jeho listu vyznívala přátelská ochota. Prý se doslechl, že hledá nový domov, a to, co jí nabízí, je sice jen zahradní domek, ale pokud by se jí zamlouval, slibuje, že se postará o úpravy, které by pokládala za potřebné.*“ (R&C, str. 27)

Motiv pomoci můžeme vidět i plukovníka Brandona, který poté, co nalezne svoji bývalou lásku ve vězení pro dlužníky, vezme její dceru Elizu a postará se o obě až do její smrti. Poté dá Elizu na výchovu do penzionátu. Eliza Williamsová, která později propadla kouzlu pana Willoughbyho a otěhotněla, nakonec potřebuje od plukovníka pomocnou ruku, které se jí také dostalo. Plukovník se stará o ni i o její dítě.

3.6 Kritické zhodnocení knihy

Rozum a cit byla první kniha, kterou se podařilo Jane Austenové vydat. I když je dnes už jiná doba, než byla před dvěma sty lety, některé zákonitosti se nemění. Už podle názvu se můžeme domýšlet, co bude její hlavní náplní. Rozum a cit. Zda se vdát z rozumu (finančního zabezpečení) nebo proto, že někoho milujeme. Na počátku 19. století, kdy ženy žily doma s rodiči, neměly svá vlastní povolání a byly závislé na tom, zda si je někdo vybere za manželku, převažovaly sňatky z rozumu. Svatba pro dívky v té době znamenala jedinou možnost, jak se dostat z domu rodičů a mít svoji vlastní domácnost. O Jane Austenové víme, že se odmítla vdát bez lásky i přesto, že nabídky k sňatku dostala. V dnešní době, kdy jsou ženy nezávislé a na svobodné ženy nikdo nekouká skrz prsty, převažují sňatky z lásky. V knize Rozum a cit je tato problematika ústředním motivem, kolem kterého se točí celý děj knihy.

Hlavními hrdinkami jsou sestry Elinor a Marianna. Obě jsou inteligentní a pohledné, ale povahově se od sebe v jistých aspektech odlišují. Starší Elinor se v životě řídí především rozumem, své city dokáže ovládat a nechává si je pro sebe. Jako její opak na nás může působit Marianna, která vše co prožívá, dává na odiv ostatním. Obě se touží vdát z lásky, i když si každá ideálního partnera představuje jinak. Obě v průběhu knihy čeká velké zklamání. Elinor, která se zamiluje do tichého Edwarda Ferrarse, po čase zjistí, že je již několik let zasnoubený s Lucy Steelovou, hezkou, ale vypočítavou dívkou. Zato Marianna, která se zamiluje do Johna Willoughbyho, je stížena jeho zradou. Marianně toto zklamání z lásky pomůže změnit její romantické představy o lásce. „*Nakonec se rozumná sestra vdává z lásky, citově založená sestra po zralé úvaze. Elinor si bere svého Edwarda Ferrarse, Marianna vytrvalého ctitele, plukovníka Brandona, který jí připadá v předchozích více než dvou třetinách knihy se svými šosáckými flanelovými vestami a vzhledem k vysokému věku pětatřiceti let příliš vetchý, než aby byl ještě schopný nějakého citu.*“ (Maletzke, 2009, str. 175)

Obě hrdinky jsou v knize na straně rozumu a citu a bojují proti hlouposti, pošetilosti, materialismu a nečestnosti. Tyto vlastnosti jsou zobrazeny ve Fanny a Johnovi Dashwoodových, Robertu a paní Ferrarsových, Lucy Steelové a lady Middletonové. (Maletzke, 2009, str. 176)

Tato kniha v sobě obsahuje minimum komediálních prvků oproti Pýše a předsudku, ale můžeme zde najít pasáže, ve kterých se čtenář pousměje nad spisovatelčinou ironií.

Například když paní Jenningsová přinese Marianně sklenku jihoafrického vína, které

považuje za všelék, na zlepšení nálady poté, co se dozvěděla o Willoughbyho zradě. Bylo to v době, kdy už Elinor věděla o Edwardovi a Lucy.

„Elinor se musela usmát při pomýšlení, u jak rozdílných neduhů má víno prokázat svou léčivou moc. ‚Vy jste tak hodná, drahá milostpaní!‘ podotkla... Elinor, než sklenku z větší části vypila, napadlo, že dobrodiní léčivých účinků na bolavé klouby prozatím nemůže vyzkoušet, ale hojivou moc při bolavém srdci může víno prokázat stejně dobře u ní jako u sestry.“ (R&C, str. 204)

Za pozitivní stránku knihy můžeme považovat lidskost hlavních hrdinek a problémy, se kterými se potýkají. Hrdinky nejsou dokonalé a v knize se postupem času vyvíjí. Právě ony jsou i dnešním čtenářům blízké, a proto nemají problém se s nimi ztotožnit a prožívat s nimi jejich radosti a trápení. Jako zdařilé můžeme hodnotit i vykreslení charakterů ostatních postav, zvláště těch negativních, jako je paní Ferrarsová, John a Fanny Dashwoodovy a Lucy Steelová.

Dále za kladnou stránku knihy můžeme považovat šťastný konec pro Elinor a Mariannu a zasloužený trest pro Johna Willoughbyho, který i přesto, že mu jeho teta nakonec vše odpustila a on zdědil její majetek, nikdy už na Mariannu nezapomněl. Díky tomu všemu můžeme knihu považovat za nadčasovou.

3.7 Filmová zpracování knihy Rozum a cit

3.7.1 Rozum a cit 1981

Obecné informace a zajímavosti o seriálu

Režisérem tohoto seriálu je Rodney Bennet. Děj je rozložený do sedmi dílů, z nichž každý trvá přibližně dvacet pět minut. Scénář k tomuto seriálu napsal Alexander Baron a hudbu složil Dudley Simpson.

Budovy, které můžeme ve filmu vidět, se nacházejí především v hrabství Somerset (Babington House – Norland, Crowcombe Court – dům paní Jenningsové, Hatch Court – Cleveland nebo město Bath, které představovalo ulici Londýna) a hrabství Dorset (Came Cottage – Barton Cottage a Came House – Barton Park).

Do hlavních rolí sester Dashwoodových byly obsazeny Irene Richard jako Elinor a Tracey Childs jako Marianna. Hlavní mužské role ztvárnili Robert Swann jako plukovník Brandon, Bosco Hogan jako Edward Ferrars a Peter Woodward jako John Willoughby.

Vlastní hodnocení

Seriálové zpracování z roku 1981 začíná příjezdem paní Dashwoodové s Elinor a Mariannou na Norland, kde jsou už krátce po otcově pohřbu nastěhovaní John a Fanny Dashwoodovi. Už zde si divák může všimnout, že s nimi není nejmladší sestra Margaret. Tu tvůrci seriálu z děje úplně vynechali.

Co se týká ostatních postav, nemůžeme tvrdit, že výběr protagonistů byl katastrofální, ale ani bezchybný. Obsazení Bosca Hogana do role Edwarda Ferrarse nebyla úplně nejlepší volba, protože i když Edward má být introvert s nízkou sebedůvěrou, neznamená to, že má být nijaký. V tomto filmu působí Edward velmi nevýrazně. Svým chováním má okouzlit Elinor tak, aby se do něho zamilovala. Pokud by divačka byla v tomto filmu Elinor, je možné, že by si Edwarda ani nevšimla a spíše by se zamilovala do plukovníka Brandona.

Dále je to herecký výkon představitelky Marianny Dashwoodové, co nás může trochu zarazit. Marianna má být temperamentní šestnáctileté děvče, které neskrývá své pocity, avšak v tomto filmu působí klidně a své emoce dává zřídka najevo.

Na druhou stranu se v seriálu setkáme i s dobrými hereckými výkony. Ztvárnění paní Dashwoodové a Johna Dashwooda jsou pravděpodobně nejlepší ze všech tří dostupných zpracování. Podobně kladně můžeme hodnotit i výkon Roberta Swanna jako plukovníka Brandona, i když mu chybí dostatek charismatu, na který jsme zvyklí z jiných adaptací. Také herecký výkon Fanny Dashwoodové je ucházející, až na scénu, kdy se dozví o Edwardově zasnoubení s Lucy. Okamžik, kdy dostane 'příšerný záchvat' se může divákovi zdát příliš komický, než aby se cítil vystrašený, co se bude dít dál.

V seriálu najdeme i scény, které se v knize neobjevují, nebo v ní jsou popsány trochu odlišně.

Jako první můžeme zmínit scénu, kdy jde Marianna na procházku s Elinor a zvrtné si kotník. V seriálu je nádherné počasí a zpovzdálí je pozoruje John Willoughby. V knize se jde Marianna projít s Margaret, i když vidí, že se schyluje k dešti. Ve chvíli, kdy si Marianna vyvrtne kotník, běží Margaret pro pomoc, když se najednou objeví Willoughby a rychle ji nese domů. V seriálu nese Willoughby Mariannu domů s naprostým klidem vycházkovým tempem, jako by nošení zraněných dívek bylo na denním pořádku.

Další scéna, kterou v knize nenajdeme, je ta, kdy už vejde ve známost Edwardovo zasnoubení s Lucy. John Dashwood si pozve obě sestry k sobě domů na návštěvu a přesvědčuje je, že by se měly s Edwardem přestat stýkat. A to ať už kvůli paní Ferrarsové, nebo Fanny Dashwoodové. Elinor i Marianna jeho návrh samozřejmě odmítnou.

V neposlední řadě je v seriálu upravená scéna, kdy je Marianna nemocná. Podle knihy se nachladí při procházce na pozemcích v Clevelandu, avšak v seriálu omdlí v hale hned po příjezdu na Cleveland.

I způsob zakončení seriálu je trochu jiný, než bychom čekali. Edward sdělí Elinor jen tak mimochodem na procházce, že by si ji chtěl vzít za manželku, avšak žádné oficiální žádosti se nedočkáme. Na to mu Elinor odpoví, že ho miluje. Co se stane s plukovníkem Brandonem a Mariannou si musí divák pouze domyslet, protože celý seriál končí scénou, kdy plukovník Brandon věnuje Marianně dar v podobě několika knih a ona mu s díky odpovídá, že se ho potřebuje zeptat minimálně na tisíc otázek.

Celkově tento seriál nemůžeme hodnotit tak kladně, jako pozdější zpracování této knihy, avšak ani příliš negativně. Kostýmy a výkony některých herců jsou přijatelné, avšak co může divák v tomto seriálu postrádat, je napětí. A to ať už mezi herci nebo v průběhu děje. Může se nám zdát, že se někteří herci se svými postavami příliš neztotožnili a pouze odříkávají své repliky.

I v tomto případě se ale nejedná o špatnou adaptaci, nicméně část diváků se může po několika desítkách minut bez napětí a energie ve filmu začít nudit.¹⁴

3.7.2 Rozum a cit 1995

Obecné informace a zajímavosti o filmu

Tento více jak dvouhodinový celovečerní film natočil režisér Ang Lee. Pod scénářem je podepsaná Emma Thompson, která byla o napsání tohoto scénáře požádána producentkou Lindsay Doran poté, co obě objevily jejich sdílenou náklonnost k Jane Austenové, když spolupracovaly na filmu *Dead Again*.¹⁵ Její prvotní verze scénáře čítala 350 stránek psaných rukou. Tato verze byla nakonec v průběhu čtyř let třináctkrát přepracovaná, než dosáhla své konečné podoby. Při její práci se jí podařilo scénář v počítači záhadně ztratit. Naštěstí její známý soubor po dlouhých sedmi hodinách našel. Za svoji práci Thompson obdržela v roce

¹⁴ Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0089991/?ref_=nv_sr_2>.

¹⁵ překl. Zemřít znovu

1996 Oscara a Zlatý globus. Recenzent Paul Laity hodnotí tento scénář jako výjimečný, dovedně a jasně zpracovaný. Na druhou stranu ale odsuzuje přidávání scén, které v knize nenajdeme. (Laity, 2011)

Hudbu k tomuto filmu složil skotský skladatel Patrick Doyle, jehož filmovou hudbu můžeme slyšet například ve filmech Harry Potter a Ohnivý pohár, Eragon či Rebelka. Doyle získal za hudbu k Rozumu a citu nominace na ceny Oscar a Zlatý globus, které však neproměnil. Celkem tento film získal jednašedesát nominací, z nichž zvítězil dvaatřicetkrát. Mimo již zmíněný scénář získal například Zlatý globus v kategorii nejlepší film. Dále zvítězil ve třech kategoriích cen BAFTA (nejlepší film, nejlepší herečka v hlavní roli, nejlepší herečka ve vedlejší roli) a v několika dalších mezinárodních soutěžích.

Filmování probíhalo od 19. dubna do 7. července 1995. K době natáčení se váže jedna zajímavost. Stěhování Dashwoodových z Norlandu do bartonského domku probíhá podle knihy na podzim. Proto by ovce měly mít už zimní srst. Natáčení ale probíhalo v květnu, kdy už bylo teplé počasí. Ovcím bylo v zimní srsti v tuto dobu už velmi teplo, ale natáčelo se takto až do doby, kdy jedna ovce omdlela vedrem. Ihned poté byly všechny ovce ostříhány a ve zbytku filmu se už objevují v letním sestřihu, ačkoli se děj podle knihy odehrával v zimě. Natáčení probíhalo v Anglii, především v Devonshiru (Efford House – Barton Cottage; Compton Castle – Combe Magna; Saltram House – Norland) a v Londýně.

Tento film je opravdu hvězdně obsazený. Do hlavní role Elinor Dashwoodové obsadil režisér scénáristku Emmu Thompson a do role její sestry Marianny Kate Winslet. Dále si v tomto filmu zahráli herci Gemma Jones jako paní Dashwoodová, Imelda Staunton jako Charlotte Palmerová a Hugh Laurie, který ztvárnil jejího manžela. Edwarda Ferrarse si zahrál Hugh Grant, kvůli kterému volala Jane Austen Society během natáčení koproducentovi Jamesi Schamusovi, aby si postěžovala, že Hugh Grant je pro roli Edwarda Ferrarse příliš pěkný. Ten se měl jako Edward Ferrars ve filmu s Elinor i políbit, ale nakonec kvůli délce snímku byl polibek vystřižený. (Mudrová, 2010 str. 52)

Do role Johna Willoughbyho byl obsazený Greg Wise. Ten se jako John Willoughby ve filmu scházel s Mariianou Dashwoodovou, avšak po skončení natáčení se začal scházet s Emmou Thompson, se kterou se po osmi letech vztahu oženil. Mají spolu adoptivního syna a dceru. Za zajímavé můžeme považovat také to, že Richard Lumsden, představitel Roberta Ferrarse, který je knižním švagrem Elinor Dashwoodové (Emma Thompson), je Emminým švagrem ve skutečnosti. Vzal si za ženu její mladší sestru Sophii, která se objevila v Anně Elliotové (1995) a Emmě (1996), dalších adaptacích tvorby Jane Austenové.

Vlastní hodnocení

Tento film začíná smrtí pana Dashwooda, kterému ještě před smrtí jeho syn John slíbí, že se postará o nevlastní matku a tři sestry.

Po dějové stránce se film od knihy moc neodlišuje. Celý film plyne pokojně a nejsou v něm žádné rušivé prvky, které by narušily kontinuitu celého příběhu.

Vzhledem k tomu, že se jedná o film, byly některé vedlejší postavy z děje vypuštěny. Mezi ně můžeme zařadit lady Middletonovou a její děti. Ze sira Johna filmaři udělali vdovce, žijícího jen s paní Jenningsovou a se psy. Dále vypustili postavu Nancy Steelové, starší sestru Lucy, která měla prozradit zasnoubení Lucy a Edwarda paní Fanny Dashwoodové. Té to nakonec sdělí sama Lucy.

Co se týká obsazení, měl režisér šťastnou ruku. V tomto filmu se sešlo opravdu mnoho vynikajících a známých herců. Elinor si zahrála Emma Thompson, na které je sice vidět, že jí už není devatenáct let, jako jí podle knihy být mělo, avšak její herecký výkon je natolik přesvědčivý, že můžeme tento nedostatek přehlédnout.

Stejně působivý herecký výkon předvedla i Kate Winslet, která hraje Elinorinu sestru Mariannu. Avšak u její role se scénářistka dopustila menší chyby. Když Marianna říká „Is love a fancy or a feeling?“¹⁶, cituje první řádek sonetu Harleyho Coleridge, který vydal sbírku básní až v roce 1833.

Co se týká představitelů důležitých mužských postav, Edwarda Ferrarse (Hugh Grant), Johna Willoughbyho (Greg Wise) a plukovníka Brandona (Alan Rickman), všichni jsou obklopeni tak silným charismatem, že se nemůžeme divit Emmě Thompson, že se po natáčení začala scházet s Gregem Wisem. Výkony všech tří představitelů jsou naprosto vynikající. Postava dalšího mužského představitel pana Palmera diváky opravdu zaujme i přesto, že jde o malou roli. V tomto filmu je velmi věrný své knižní předloze. Málomluvný, avšak ironický ke své ženě a tchyni.

Co divákovi může v tomto filmu chybět, je scéna, kdy přijede Willoughby do Clevelandu, aby se poptal na Mariannin zdravotní stav a řekl Elinor o sobě pravdu. Film končí Edwardovou žádostí o ruku Elinor následovaný svatbou Marianny a plukovníka Brandona.

Podle Laityho by měl celý film působit jako studium společenských vrstev, charakterů a peněz a ne být zaměřený hlavně na potěšení a pobavení diváka. (Laity, 2011)

¹⁶ překl. Je láska fantazie nebo cit?

My však ho můžeme zhodnotit jako vydařený a můžeme prohlásit, že si svá četná ocenění, která získal, naprosto zaslouží.¹⁷

3.7.3 Rozum a cit 2008

Obecné informace a zajímavosti o seriálu

Seriál z roku 2008 vznikl pod režijním vedením Johna Alexandra. Skládá se ze tří dílů, z nichž každý trvá necelou hodinu. Scénář k tomuto seriálu napsal Andrew Davies, který je podepsaný i pod velmi úspěšným seriálem Pýcha a předsudek z roku 1995. Hudbu, která nám dokresluje atmosféru Anglie, složil Martin Phipps. Tento seriál získal osm nominací, z nichž dvě proměnil na Šanghajském mezinárodním televizním festivalu. Tam obdržel cenu za nejlepší režii televizního filmu a cenu pro nejlepší herečku (Hattie Morahan) v televizním filmu.

Seriál se natáčel převážně v jižní části Anglie. Můžeme v něm spatřit Wrotham Park (Norland), Hall Barn (Delaford), Dyrham Park (Allenhay) nebo Blackpool Mill Cottage (Barton Cottage).

Do hlavních ženských rolí byly obsazeny Hattie Morahan jako Elinor a Charity Wakefield jako Marianna Dashwoodovy. Hlavní mužské role ztvárnili David Morrissey jako plukovník Brandon, Dan Stevens jako Edward Ferrars a Dominic Cooper jako John Willoughby. Ve filmu můžeme vidět Marka Williamse, představitele sira Johna Middletona, který si ve filmu prosadil scénu, která nebyla původně ve scénáři. Jedná se o okamžik, kdy je plukovník Brandon na lovu se sirem Johnem Middletonem. Mark Williams jako nadšenec do historických zbraní chtěl dostat na plátně příležitost, aby se s nimi mohl ukázat.

V tomto seriálu můžeme spatřit velké množství kostýmů, které jsme mohli zahlédnout v jiných adaptacích děl Jane Austenové. Například v Pýše a předsudku (1995, 2005) Emmě (1972, 1996, 2009) nebo v Mansfieldském panství (1999).

¹⁷ Dostupné z: <<http://www.movie-locations.com/movies/s/SenseAndSensibility.html>>.

Dostupné z: <<http://www.british-film-locations.com/Sense-and-Sensibility-1995>>.

Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0114388/?ref_=nv_sr_1>.

Dostupné z: <<http://www.poetryfoundation.org/bio/hartley-coleridge>>.

Dostupné z: <<https://www.moviemistakes.com/film1134>>.

Vlastní hodnocení

Seriál začíná oproti jiným zpracováním trochu neobvykle, a to scénou, kdy Willoughby svádí chráněnkou plukovníka Brandona. Po úvodní znělce, která tuto scénu následuje, už seriál pokračuje tradičně smrtí pana Dashwooda a stěhování Fanny, Henryho a Johna Dashwoodových na Norland.

Po dějové stránce zde najdeme pouze několik nesrovnalostí s knihou. Mezi takové můžeme zařadit polibek Marianny a Willoughbyho při prohlídce Allenhamu. Dále loveckou scénu plukovníka Brandona a sira Johna Middletona.

Tvůrcům seriálu se děj pravděpodobně zdál chvílemi ne příliš dramatický, a tak do něho přidali scénu, kterou pojali dramatičtěji než v knize. Je to scéna, kdy jde Marianna na procházku v Clevelandu, po které vážně onemocní. V seriálu se na procházce za deště ztratí a najde ji až plukovník Brandon po usilovném hledání ležící na louce. Dále tvůrci trochu pozměnili scénu, kdy se do Clevelandu přijede Willoughby zeptat na Mariannu. Po celou dobu, kdy Willoughby Elinor sděluje o sobě pravdu, ho v seriálu poslouchá i Marianna z balkónu. Elinor ho v seriálu ani nepolituje, ani mu neodpustí jeho chování. Naproti tomu v knize mu Elinor odpustí a ostatní informace o něm sděluje Marianně až později.

Velmi pozitivně můžeme hodnotit obsazení tohoto seriálu. Objevují se tam herci, kteří věkově odpovídají knižní předloze, a navíc mezi nimi můžeme cítit vzájemnou chemii na rozdíl od některých jiných zpracování, kdy herci pouze odříkávají své repliky, ale nic se mezi nimi neděje.

Ani tomuto seriálu se nevyhnuly drobné chyby. Nejde však o nedostatek faktický, nýbrž o chybný střih. Vidíme to ve scéně, kdy Elinor najde Edwarda venku štípajícího dřevo v dešti. V záběru zepředu na Elinor vidíme, jak se blíží k Edwardovi se šátkem zakrývajícím hlavu i ramena. Avšak v záběru zezadu vidíme Elinor, jak jí šátek zakrývá pouze hlavu.

Celý seriál končí podobně jako film z roku 1995, a to polibkem Elinor a Edwarda a následně svatbou plukovníka Brandona s Mariannou. Poslední záběr nám ukazuje dvorek u domu, na kterém stojí Elinor a Edward se honí za slepicemi.

Jako pozitivní rys tohoto seriálu můžeme uvést, že i když se jedná o seriál, nenalezneme v něm žádná místa, která by byla zbytečně protahovaná, kdy by se divák mohl začít nudit. Za negativní rys můžeme považovat úmyslně zpomalené scény, které mohou působit mírně kýčovitě.

Pokud se podíváme na některé recenze, je tento seriál přijímán až na výjimky velmi dobře. Z kladných reakcí můžeme zmínit dvě. Melinda Houston z The Sunday Age hodnotí

seriál ve smyslu, že „*je vše krásně vytvořené, krásně obsazené a scénář jiskří.*“ (Houston, 2008) Nancy Banks-Smith z The Guardian píše, že „*je to okouzující rodinné a nenásilné zpracování příběhu; mladší sestra krásného filmu z roku 1995.*“ (Banks-Smith, 2008)

Tato seriálová adaptace BBC byla kritizována Jane Austen Society, protože se jim zdá moc prostopášná. Fanoušci 19. století obviňují scénáristu Andrewa Davise za degradaci jemné anglické literatury tím, že do seriálu zahrnul pikantní sexuální scény. Patrick Stokes, předseda Jane Austen Society a vzdálený příbuzný rodiny Jane Austenové říká, že „*přidávání sexu do seriálu vypovídá víc o BBC než o Jane Austenové.*“ Na druhou stranu se ale scénárista brání, že v seriálu jsou pouze ty sexuální prvky, které se dají odvodit z románu. (Daily Mail)

Po zhodnocení všech aspektů můžeme tento seriál považovat za velmi vydařenou adaptaci.¹⁸

¹⁸ Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0847150/?ref_=fn_al_tt_1>.

4 Interpretace díla Pýcha a předsudek

4.1 Úvod

Kniha Pýcha a předsudek je v dnešní době natolik populární, že se stala námětem pro velké množství děl vydaných v současnosti. Autoři se inspiroují prostředím, dějem i postavami. Inspirace knihou Pýcha a předsudek se objevuje ve čtené i zfilmované verzi.

Nejznámější z knih, které čerpají z tohoto románu, je *Deník Bridget Jonesové* od Helen Fieldingové, dále *Jak mi Jane Austenová zničila život* od Beth Pattilové a od stejné autorky vyšla kniha *Jak mi pan Darcy zlomil srdce*. Mezi další knihy inspirované Pýchou a předsudkem patří *Austenland* od Shannon Haleové a *Smrt přichází od Pemberley* od P. D. Jamesové.

Nejen knižní autoři, ale i filmoví autoři se inspirovali knihou Pýcha a předsudek. Z toho vznikly filmy *Pýcha a předsudek* (*Pride and Prejudice: A Latter-Day Comedy*, 2003), ve kterém se děj odehrává ve 21. století a dále *Moje velká indická svatba* (*Bride and Prejudice*, 2004). Pro svoji oblíbenost se tato kniha dočkala i mnoha tradičnějších filmových a seriálových adaptací.

První filmová adaptace vznikla v roce 1938. Poté dále v letech 1940 a 2005. Seriálová zpracování byla četnější. První vzniklo v roce 1952, poté 1958, 1967, 1980 a 1995.¹⁹ Knize se také dostalo divadelního, i dokonce muzikálového zpracování. Nejnovější muzikál byl uveden v roce 2013 (světovou premiéru měl v Londýně v prosinci 2012) ke dvoustému výročí vydání knihy. K němu napsala scénář Josie Brown, libreto a hudbu Rita Abrams.²⁰

Román Pýcha a předsudek vznikl z knihy První dojmy, kterou Austenová napsala už v roce 1796. Konečnou verzi Pýchy a předsudku trochu přepracovala, zkrátila a v roce 1813 ji vydal Thomas Egerton. Zaplatil jí za to 110 liber. (Maletzke, 2009) Je to nejlepší z děl Jane Austenové a pravděpodobně nejlepší román anglické literatury. (Coote, 1993, str. 376)

Své sestře Cassandře píše Jane v dopise z pátku 29. ledna 1813, že již ve středu jí přišlo její „milované dítě“ z Londýna ještě se třemi řádky sdělení od bratra Henryho, že další kopie poslal bratrům Charlesovi do Steventonu a Edwardovi do Godmershamu. (Austen-Chapman, 1985)

¹⁹ Dostupné z: <<http://www.imdb.com/>>.

²⁰ Dostupné z: <<http://www.prideandprejudicemusical.com/>>.

Austenová v dopise píše o knize, že je: „...příliš jasná a zářivá. Chtělo by to stín, mohla by se tu a tam rozšířit, třeba dlouhou duchaplnou kapitolou nebo nějakým vznešeným nesmyslem, který nemá s dějem nic společného: esejem o spisovatelství, kritikou Waltera Scotta, historickou vsuvkou o Bonapartovi nebo něčím kontrastním, aby se čtenář poté vrátil s tím větším potěšením z vtipu a lehkosti k převládajícímu stylu.“ (Maletzke, 2009, str. 178)

Jane Austenová také tvrdila, že jí Fannyina pochvala Pýchy a předsudku velmi těší. Její naděje v ní byly docela silné, ale nikdy není nic zaručené. To, že má ráda Darcyho a Elizabeth je úplně dostatečné. A pokud bude chtít, ty jiné může nesnášet.²¹

Ve Spojeném království vyšla kniha nesčetněkrát. Speciální vydání knihy proběhlo v roce 2013 ke dvoustému výročí vydání této knihy. Na počest tohoto výročí byla vydána desetilibrová bankovka, na které je Jane Austenová vyobrazená.²²

Poslední knižní vydání proběhlo na počátku roku 2014 a stále se plánují další vydání. Kniha byla také vydána ve formátu pro elektronické čtečky.²³

Z českých vydání je třináct překladů anglického originálu a jeden překlad převyprávěné verze. Poprvé byla kniha vydána v roce 1946 v překladu Františka Nosky, poté v roce 1949 v překladu Boženy Šimkové a v letech 1967-2009 byl vydáván překlad Evy Kondrysové. V roce 2011 vyšel překlad Evy Ruxové a nejnovější vydání je překlad převyprávěné verze Pýchy a předsudku z roku 2013 od Ivety Poláčkové.²⁴

4.2 Děj

Podle první ironické věty můžeme odhadnout, v jakém duchu bude kniha vedená: „Všeobecně panuje skálopevné přesvědčení, že svobodný muž, který má slušné jmění, se neobejde bez ženušky.“ (P&P, str. 3²⁵)

Na panství Netherfield přijeli noví nájemníci, pan Bingley se sestrami a švagrem a s panem Darcym. V jejich sousedství v Longbournu sídlili Bennetovi s pěti dcerami.

²¹ Dostupné z: <<http://labrocca.com/ja/mja-ch06.html>>.

²² Příloha č. 1; Dostupné z: <<http://www.foxnews.com/world/2013/07/24/jane-austen-new-face-on-england-10-pound-notes/>>.

²³ Dostupné z: <<http://www.goodreads.com/work/editions/3060926-pride-and-prejudice>>.

²⁴ Dostupné z: <<http://www.aleph.vkol.cz/>>.

²⁵ vysvětlivka: P&P = Pýcha a předsudek

Bennetovi se s panem Bingleym, jeho příbuznými a s panem Darcym seznámili na plese, kde se pan Darcy jevil ostatním lidem jako pyšný a nepříjemný člověk. Jako pravý opak svého přítele se jevil pan Bingley, který se už ten večer seznámil s Jane Bennetovou, nejstarší ze sester.

Jednoho odpoledne přišel Jane dopis, ve kterém ji sestry Bingleyovy zvaly na večeři. Matka Jane nechtěla půjčit kočár, a tak musela jet pouze na koni i přesto, že se schylovalo k dešti. V důsledku promoknutí Jane onemocněla a nemohla se vrátit domů. Druhého dne o svém onemocnění poslala zprávu, na jejímž základě se Elizabeth, druhá nejstarší dcera paní Bennetové, vydala pěšky za Jane. Elizabeth zastihla obyvatele Netherfieldu zrovna při snídani. Její výlet všechny překvapil a zvláště na pana Darcyho udělal dojem. Když pan Bingley viděl, že Jane nechce, aby ji tam Elizabeth nechala samotnou, nabídl jí, aby na Netherfieldu zůstala. Po pěti dnech se Jane uzdravila a vydala se s Elizabeth zpět domů, což bylo pro Elizabeth vysvobození, protože cítila, že pana Darcyho zaujala, ale žárlivost slečny Caroline Bingleyové jí už začínala vadit.

Nedlouho poté se na návštěvu k Bennetovým ohlásil pan Collins, bratranec pana Benneta, který po jeho smrti zdědí dům v Longbournu. Ten také brzy paní Bennetové pověděl, že by rád jednu z jejích dcer požádal o ruku. Paní Bennetová mu naznačila, že Jane už cititele má, a tak se pan Collins začal dvořit Elizabeth, které se jeho namlouvání přičilo.

Ještě než se v Netherfieldu konal dlouho očekávaný ples, přijel do městečka Meryton vojenský pluk, který tam měl setrvat celou zimu. Mezi nimi byl i pan Wickham, velmi pohledný mladík, který dokázal upoutat nejednu dívku. Pak Wickham měl spory s panem Darcym, a proto se ani nedostavil na netherfieldský ples. Pan Collins se rozhodl, že bude většinu plesu nablízku Elizabeth. Naštěstí se ale Charlotta, Elizabethina nejlepší přítelkyně, ukázala jako dobrá posluchačka pana Collinse. Ten byl spokojený, že ho někdo poslouchá a nechal Elizabeth větší volnost. Na tomto plese si Elizabeth poprvé zatančila s panem Darcym.

Druhého dne pan Collins oficiálně požádal Elizabeth o ruku. Ta ho ale rázně odmítla, protože se jí jevil jako afektovaný a hloupý panák. Když se paní Bennetová doslechla o odmítnutí, běžela za manželem, aby Elizabeth domluvil. On však na to odvětil, že pokud si pana Collinse nevezme za manžela, ztratí matku, pokud si ho vezme, ztratí otce. Pan Collins se po odmítnutí stáhl a začal lichotit Charlottě Lucasové, kterou požádal o ruku v sobotu ráno před svým odjezdem a ona jeho žádost přijala.

Den po plese odjel pan Bingley za obchodními záležitostmi do Londýna a den na to ho následoval zbytek obyvatelstva netherfieldského panství. A i přes to, že to mělo být pouze na pár dní, zůstali všichni v Londýně celou zimu. Po svátcích se Charlotta a pan Collins vzali, ale ještě před odjezdem do jejich nového domova pozvala Charlotta Elizabeth na návštěvu.

Na jaře se Elizabeth vydala s Charlottiným otcem a její sestrou do Hunsfordu za Charlottou. Tam byli několikrát pozváni na zámek k lady Catherine de Bourghové, kam po pár týdnech dorazil pan Darcy, synovec lady Catherine, se svým bratrancem, plukovníkem Fitzwilliamem. Poté, co se několikrát Elizabeth setkala s panem Darcym, jí jednoho večera vyjevilo své city a požádal ji o ruku. Elizabeth byla zaskočená a poté, co mu vyčetla, jak se zachoval k panu Wickhamovi a že odlákal pana Bingleyho do Londýna od její sestry, jeho žádost odmítla. Druhého dne, ráno před odjezdem obou pánů ze zámku, předal pan Darcy Elizabeth dopis, ve kterém jí objasnil ony dvě záležitosti, z nichž ho nařkla minulý večer. Po několika přečteních doznala, že pan Darcy měl pravdu a zastyděla se za sebe.

Poté, co se Elizabeth vrátila zpět domů, se dozvěděla, že za dva týdny odtáhne pluk do Brightonu. Po této zprávě se jí ulevilo, protože to znamenalo, že se za dva týdny konečně rozloučí s panem Wickhamem. Naneštěstí na poslední chvíli manželka plukovníka Forstera pozvala do Brightonu Lydii, nejmladší dceru paní Bennetové, což se později ukázalo jako velká chyba.

V červenci se Elizabeth vydala s tetou a strýcem Gardinerovými na tři týdny do Derbyshiru, což byl kraj, ve kterém paní Gardinerová do svatby žila. Po několika pozoruhodných místech, která navštívili, se zastavili v Lambtonu, městečku, kde paní Gardinerová dřív bydlela. Necelých pět mil od Lambtonu leželo Pemberley, sídlo pana Darcyho, kam se následující den vypravili. Elizabeth se od služebné dozvěděla, že by pan Darcy neměl být přítomen, avšak když se po prohlídce zámku uchýlili na prohlídku parku, potkali se tam s panem Darcym, který přijel o den dříve, než zamýšlel. Choval se k nim velmi zdvořile a přátelsky, tedy naprosto jinak, než na co byla Elizabeth zvyklá z Hertfordshiru. Druhý den jí přivezl představit svoji sestru, která přijela s dalšími návštěvníky Pemberley, mezi kterými byl i pan Bingley se sestrou.

Několik dní na to přišly Elizabeth dva dopisy od Jane. Obsahovaly zprávy o Lydii, která utekla s panem Wickhamem. Její otec se je už vydal hledat, ale Jane je prosila, aby se co nejdříve vrátili. Celá rozklepaná poslala vyhledat tetu se strýcem a mezitím se se vším svěřila panu Darcymu. Gardinerovi s Elizabeth se rychle zabalili a odjeli do Longbournu. Pan Gardiner odjel za panem Bennetem do Londýna, protože stopy ukazovaly, že se Lydie

s panem Wickhamem nachází právě tam. Doufal, že se jim podaří je nalézt a donutit je, aby se vzali.

Dva dny poté, co se pan Bennet vrátil zpět domů, jim listonoš přinesl dopis od strýce, ve kterém stálo, že našel Lydii i pana Wickhama, a pokud otec upíše Lydii sto liber ročně, bude svatba. Pan Bennet souhlasil s částkou i s tím, aby pan Gardiner jednal v této věci jeho jménem. A tak bylo rozhodnuto, že se Lydie a pan Wickham vezmou. Pan Wickham vystoupil z domobrany a s hodností praporečníka bude sloužit u pluku, který byl odvelen do Newcastleu, kam zamířili po obřadu a krátké návštěvě Longbournu. Při tomto pobytu se Lydie před Elizabeth prořekla, že v Londýně na svatbě s nimi byl i pan Darcy. Elizabeth hned napsala tetě Gardinerové, aby jí přesně vylíčila, jak to celé bylo.

Ta jí napsala, že to pan Darcy je našel. Ten odcestoval z Derbyshiru den po jejich odjezdu a našel je v Londýně, kde si s nimi několikrát pohovořil, a domluvil jim, aby se vzali. Zaplatil všechny dluhy, dal Lydii dalších tisíc liber k jejímu věnu, koupil panu Wickhamovi povýšení a řekl strýci, aby vzal všechny jeho zásluhy na sebe. Tento dopis Elizabeth velmi rozrušil. Nebyla si jistá, jestli to vše udělal z důvodu, že ji miluje, nebo z nějakého jiného.

Zkrátka na Netherfield přijel pan Bingley se sestrami i s panem Darcym, kteří se u nich brzy zastavili na návštěvě. Na třetí návštěvě od jejich příjezdu pan Bingley požádal Jane o ruku a ona jeho žádost přijala.

Asi týden po jejich zasnoubení se u Bennetových zastavila lady Catherine de Bourghová, aby si promluvila s Elizabeth, co je pravdy na zvěstech, že je zasnoubená s panem Darcym. Elizabeth jí sice sdělila, že zasnoubená není, ale pokud by to uznala pro sebe za přijatelné, nebyla by proti tomu. Lady Catherine odjela rozezlená do Londýna za panem Darcym, aby vyzpovídala i jeho. Tomu to ale jen dodalo odvahy a odjel do Longbournu, aby se na jedné z procházek Elizabeth přiznal, že ji miluje a znovu ji požádal o ruku. Elizabeth jeho žádosti vyhověla.

Po svatbě obou sester se Elizabeth odstěhovala do Pemberley. Jane s panem Bingleym vydrželi na Netherfieldu pouze rok a poté si koupili panství nedaleko Pemberley.

4.3 Charakteristika jednotlivých postav

Autorka nám poskytuje zpočátku stručnou přímou charakteristiku postav, ale tím, že se hrdinové vyvíjejí a jejich povaha se mění, nám hrdiny popisuje pomocí situací, ve kterých se postavy ocitají.

Elizabeth Bennetová

Elizabeth je tmavovlasá dvacetiletá hlavní hrdinka románu. Je druhá nejstarší dcera paní Bennetové a otcova nejoblíbenější dcera. Je inteligentní, bystrá, dynamická a má ostrý jazyk, kterým zaujme i pana Darcyho. *„Má živou a veselou povahu a každá směšná příhoda ji dokázala pobavit.“* (P&P, str. 10) Zakládá si na upřímnosti a netají se tím, co si myslí. I když je to právě ona, kdo má předsudky proti panu Darcymu. Je velmi obětavá, především co se týká její sestry Jane. Její nejlepší přítelkyně je Charlotta Lucasová, která se stane manželkou pana Collinse poté, co ho Elizabeth odmítne. Také pan Darcy nemá při první žádosti o ruku u Elizabeth úspěch. Ona však po jeho vysvětlujícím dopise na něho začne pohlížet jinak a na výletě v Pemberley si konečně uvědomí, že pana Darcyho miluje. Na konci knihy se po jeho druhé žádosti o ruku za pana Darcyho vdá a odstěhuje se s ním na Pemberley.

Jane Bennetová

Jane je dvaadvacetiletá a nejkrásnější ze sester Bennetových. Pan Bingley o ní prohlásil, že je to *„nejkrásnější stvoření, jaké kdy spatřil.“* (P&P, str. 10) *„Jane v sobě spojovala schopnost hlubokého citu s vyrovnanou povahou a neměnnou přívětivostí, což ji mohlo uchránit od dotěrného podezírání.“* (P&P, str. 17) Je velmi nesmělá, skromná a trpělivá, působí vyrovnaně a nedává příliš najevo emoce, což se jí může stát osudným, protože pouze její sestra Elizabeth, která ji zná, ví, co prožívá. Už na začátku knihy se zamiluje do pana Bingleyho a na konci se za něho provdá.

Fitzwilliam Darcy

Pan Darcy je osmadvacetiletý, na první pohled namyšlený svobodný bohatý pán, který *„brzy vzbudil všeobecnou pozornost svou urostlou, vysokou postavou, čistými rysy, hrdým držením a zprávou, která šla od úst k ústům za pět minut poté, co vstoupil do sálu, totiž že má jmění vynášející deset tisíc ročně.“* (P&P, str. 9) Je inteligentní, uzavřený a vůči ostatním lidem se chová velmi povýšeně. Po krátké době ho Elizabeth zaujme. On je však pyšný a stále

se ohlíží na její rodinu a své postavení, než podlehe zamilovanosti. I poté se ale chová domýšlivě a nepřipouští si, že by ho Elizabeth mohla odmítnout, když ji jde poprvé požádat o ruku. Až odmítnutím mu udělí tvrdou lekci a on se začne měnit. Při Elizabethině návštěvě Derbyshiru se ukáže jako příjemný a zábavný společník. Elizabeth se o něm dozvídá spoustu pěkných vlastností, jako je dobromyslnost, srdečnost a ochota pomáhat chudým. On je ten, kdo nalezne pana Wickhama a donutí ho se oženit s Lydií Bennetovou. Na konci knihy se ožení s Elizabeth Bennetovou.

Charles Bingley

Charles Bingley je třiatvacetiletý příjemný pěkný svobodný pán, který se na začátku příběhu nastěhuje do Netherfieldu. „*Měl pohledný a ušlechtilý zjev, příjemnou tvář a přátelské, nestrojené vystupování.*“ (P&P, str. 8) Má nekomplikovanou povahu a je otevřeného a poddajného založení. Se všemi se rád přátelí a ostatní ho mají rádi. Od prvního plesu je zamilovaný do Jane Bennetové, avšak pro svoji poddajnou povahu se nechá přemluvit, že z její strany to nebyla láska a pokouší se na ni zapomenout. To se mu ale nedaří a na konci knihy se z nich stávají manželé. Je to blízký přítel pana Darcyho.

Paní Bennetová

Paní Bennetová má pět dcer a bydlí v Longbournu. Absolutně se neumí chovat ve společnosti a často svými řečmi své děti ztrapňuje. Není moc bystrá ani inteligentní. „*Byla to žena s malým pochopením pro ostatní, s nepatrným vzděláním a náladové povahy...jejím životním cílem bylo vyvdat dcery a mezitím se utěšovala návštěvami a místními novinkami.*“ (P&P, str. 5) Je intrikářská a je jí jedno, jakým způsobem si její dcery najdou ženichy. Například pošle Jane na koni na návštěvu, i když ví, že bude přšet a Jane nastydne. Nejraději má svoji dceru Lydii. Její hloupost a náklonnost k ní je vidět i ve chvíli, kdy Lydie uteče s panem Wickhamem. I přes tyto události o ní mluví jako o děvečce zlaté.

Pan Bennet

Pan Bennet je inteligentně smýšlející člověk, často hodně ironický. Rád si dělá legraci z ostatních, kteří jsou hloupí a kteří si to nikdy nepřipustí. „*V sobě spojoval pohotový vtíp, sarkasmus, uzavřenost i rozmary tak zvláštním způsobem, že ho jeho paní ani za třiatvacet let společného života neměla ještě dost dobře prokouknutého.*“ (P&P, str. 5) Má rád knihy a venkov. Oboje považuje za svůj hlavní pramen potěšení.

Lydia Bennetová

„Lydia byla statné patnáctileté děvče, vyspělé na svůj věk, s jemnou pletí a šibalským pohledem.“ (P&P, str. 37) Je nejmladší ze sester Bennetových. Je to nejmilejší dcera paní Bennetové, protože jí připomíná ji samu, když byla mladá, „*a proto ji uvedla do společnosti velmi mladou.*“ (P&P, str. 37) Matka ji popisuje jako veselou a příjemnou osobu. Je také lehkomyšlná, nerozvážná a nikdy dopředu nepřemýšlí nad důsledky svého jednání.

Caroline Bingleyová

Caroline je na pohled pěkná a vzdělaná dívka, která se dokáže chovat vlídně, avšak často je žárlivá, zlá a snobská. Je zamilovaná do pana Darcyho a těžce nese, že on si jí nevšímá a nemá o ni zájem. Proto se snaží před Darcym zesměšňovat Elizabethinu rodinu, a tím minimalizovat možnost jejich svazku. Zároveň se snaží, aby si její bratr vzal Georgianu Darcyovou za manželku, aby tím pádem si nevybral Jane Bennetovou. Schwálně píše Jane z Londýna dopisy, o nichž ví, že zraní její city.

Teta a strýc Gardinerovi

Pan Gardiner je bratr paní Bennetové. „...*byl rozumný, chytrý a ušlechtilý muž, jenž značně převyšoval svou sestru vrozenou inteligencí i vzděláním....paní Gardinerová byla milá, bystrá, elegantní dáma.*“ (P&P, str. 110) Manželé mají celkem čtyři děti a bydlí v Londýně. Paní Gardinerové jsou nejbližší neteře Jane a Elizabeth. Právě oni vezmou Elizabeth do Derbyshiru, kde se setká s panem Darcym a konečně ho pozná i z jiné stránky. Pomáhají panu Darcymu se zorganizováním svatby pro Lydii a Wickhama. Po svatbě Jane a Elizabeth s oběma zůstávají v důvěrném kontaktu.

William Collins

Pan Collins je bratranec pana Benneta a po jeho smrti zdědí Longbourne. Je to hloupý, podlézavý, obézní, vysoký muž. Je mu asi dvacet pět let. Chová se velmi zdvořile a strojeně. Stále něco chválí a obdivuje, nebo se omlouvá. „*Pan Collins neměl rozumu nazbyt a macešství přírody u něho příliš nevyvážilo ani vzdělání, ani společenská uhlazenost; většinu života strávil se svým otcem, negramotným, lakomým uzurpátorem, a třebaže studoval na univerzitě, skládal pouze zkoušky a nezískal žádné užitečné známosti.*“ (P&P, str. 56) Nejprve se mu zalíbí sestřenice Jane a chce za manželku ji, avšak poté, co mu paní Bennetová naznačí, že ta už bude brzy zadaná, požádá o ruku Elizabeth. Ta ho ale odmítne. Poté se tedy ožení

s Charlotte Lucasovou. Je farářem ve farnosti Hunsford, kde je jeho patronkou lady Catherine de Bourghová.

George Wickham

Pan Wickham je pohledný a okouzující muž „*Wickham je (důstojníky) všechny zastíňoval svým zjevem, postavou, způsoby, chůzí*“ (P&P, str. 61), avšak všude, kam se poděje, zanechává jen dluhy. V dětství vyrůstal s panem Darcym, avšak později se snažil jeho sestru zlákat k útěku bez svatby. Všem vykládá lži o tom, jak ho pan Darcy podvedl, jen aby ho ostatní politovali a aby neměli rádi Darcyho. Působí v armádě v pluku domobrany. Poté, co jeho pluk odjede do Brightonu, uteče s Lydií Bennetovou, se kterou se po nátlaku a s finančním přispěním Darcyho a Gardinerových ožení.

Charlotte Lucasová

Charlotte je sedmadvacetiletá, rozvázná, moudrá a ne moc hezká dívka. Je nejlepší přítelkyně Elizabeth Bennetové a je to nakonec ona, kdo se provdá za pana Collinse, především kvůli finančnímu zabezpečení a vlastní domácnosti. Láska v tom u ní nehraje roli. Na konci knihy je v požehnaném stavu.

Lady Catherine de Bourghová

„*Lady Catherine byla vysoká statná paní s výraznými rysy, které kdysi mohly mít svůj půvab.*“ (P&P, str. 127) Je to teta pana Darcyho a jejím přáním je, aby si ho její dcera vzala za manžela. Je to vznešená dáma, která každému dává zřetelně najevo, jaké postavení jim přísluší. Ona se považuje za nejdůležitější osobu, velmi ráda také radí a poroučí a nesnese, aby jí někdo oponoval.

4.4 Kompozice díla

Kniha *Pýcha a předsudek* je rozčleněná do jedenašedesáti kapitol. Kompozice díla je chronologická a vyprávěná pouze v jedné dějové linii, která se týká rodiny Bennetových. Proto také čtenář nemá problém s orientací v ději.

Kniha je napsaná autorskou řečí v *er-formě*, která je přerušovaná četnými dialogy postav, jež jsou vedeny přímou řečí v *ich-formě*. Některé dialogy nejsou ani doprovázeny

uvozovací větou. V tomto díle je dialog pozvednutý na základní komunikační prostředek pro rozvíjení zápletky a román se blíží spíše konverzačnímu dramatu. (Macura, 1989)

„ *Vzpomínám si, jak jste jednou říkal, pane Darcy, že stěží dokážete odpustit, a jste-li proti někomu zaujatý, nemá naději, že by si vás usmířil. Předpokládám však, že pečlivě všechno zvážíte, než si o někom takový názor utvoříte.* ‘

„To ano,‘ souhlasil rozhodně.

„Nedáte se zaslepit předsudky?‘

„Doufám, že ne.‘

„Ti, kdo nikdy nemění své mínění, by měli zvlášť pečlivě dbát, aby soudili spravedlivě.‘

„Smím se zeptat, kam těmito otázkami míříte?‘

„Tvořím si jen náčrt vaší povahy,‘ odvětila tónem, který se snažil přejít do lehčí podoby. „Snažím se ji pochopit.‘ “ (P&P, str. 75)

Prímý charakter postav je načrtnutý pouze stručně a tím, jak se postavy vyvíjejí v průběhu děje, poznáváme jejich povahu blíže.

Vypravěčka stojí nad dějem. Z jejího vyprávění nemůžeme vždy ihned rozeznat kladné a záporné postavy. Například pan Darcy, který se na začátku knihy může jevit jako spíše negativní postava, se nakonec stane kladnou postavou. Na druhé straně se nám některé postavy mohou zdát kladné do doby, než se o nich dozvíme něco víc a poté se změnit na postavy spíše záporné, jako například pan Wickham.

Tato kniha popisuje především život na anglickém venkově na přelomu osmnáctého a devatenáctého století, kde se zaměřuje zejména na chování osob, jejich povahy a dobové zvyklosti.

Důraz je kladený na charakter postav. V úvodu se seznamujeme s postavami a prostředím. K rozvíjení děje dochází pomocí nenadálých situací. Za ty můžeme považovat například Elizabethin pobyt na Netherfieldu po dobu Janiny nemoci, kdy poprvé zaujala pana Darcyho. Dále Elizabethino odmítnutí nabídky k sňatku od pana Collinse a jeho následná svatba s Charlottou Lucasovou. Mezi další dílčí dějové zvraty můžeme zařadit Elizabethinu návštěvu v Hunsfordu, kde ji pan Darcy poprvé požádal o ruku a ona ho odmítla. Poté dopis, ve kterém jí vše vysvětlil. Dále pak Elizabethin výlet s tetou a strýcem Gardinerovými do Derbyshiru, kde navštívili Pemberley, domov pana Darcyho, a následné setkání s ním. Pak také útěk Lydie s panem Wickhamem, kteří nakonec uzavřeli sňatek díky panu Darcymu, a v neposlední řadě návrat pana Bingleyho do Netherfieldu a jeho žádost o ruku Jane Bennetové.

K vyvrcholení a rozuzlení dochází až na konci, kdy pan Darcy požádá už podruhé Elizabeth o ruku a ona jeho žádost přijme. Závěr je situovaný do poslední kapitoly, kdy Austenová popisuje, co se událo několik měsíců po svatbách Jane a Elizabeth.

4.5 Objevující se motivy v díle

Motiv pýchy a její překonání

Tento motiv nás provází celou knihou. Najdeme ho u sester pana Bingleyho a lady Catherine de Bourghové. Avšak nejzřetelnější je samozřejmě u hlavního hrdiny, pana Darcyho, kterého nám už autorka představí jako pyšného muže. Podle pýchy pana Darcyho a Elizabethiných předsudků zvolila Austenová název knihy. Pan Darcy později pýchu překoná díky Elizabeth, která mu dokáže, že nezáleží jen na tom, co si myslí on o ostatních, ale i co si ostatní myslí o něm.

„S jediným hezkým děvčetem v celém sále tančíš ty‘ namítl pan Darcy a pohlédl na nejstarší slečnu Bennetovou.

„Ach, to je nejkrásnější stvoření, jaké jsem kdy spatřil! Ale přímo za tebou sedí jedna z jejích sester a ta je také velmi půvabná a jistě i milá. Dovol, ať ti ji má tanečnice představí.‘

„Která to je?“ ohlédl se a na okamžik se zadíval na Elizabeth; když se setkal s jejím pohledem, odvrátil se a chladně prohlásil: „Ušla by, ale není natolik hezká, aby mne uvedla v pokušení; kromě toho nemám chuť vyznamenávat svou pozorností mladé dámy, které jiní muži pomíjejí.“ (P&P, str. 10)

Motiv předsudků a jejich překonání

Motivem předsudku se to v této knize jen hemží. Tento motiv, podobně jako motiv pýchy, úzce souvisí se společenskými vrstvami dané doby. Lady Catherine de Bourghová, sestry Bingleyovy i pan Darcy mají předsudky vůči rodině Bennetových. Naproti tomu měla zpočátku rodina Bennetových, zvláště Elizabeth, předsudky vůči panu Darcymu.

„Chraňbůh! To by byl hrozný malér, aby se ukázal jako milý společník člověk, kterého jsem odhodlaná nenávidět! To mi nesmíš přát.“ (P&P, str. 72)

U pana Darcyho dojde k překonání předsudků vůči Elizabeth poměrně brzy. S její rodinou to je těžší a svoje předsudky vůči ní se pouze zmírní. Elizabeth prozře a zbaví se předsudků vůči panu Darcymu až poté, co ho nařkne z událostí, které nebyly vždy zcela

pravdivé a on jí zanechá dopis, ve kterém vše vysvětlí. Po přečtení dopisu Elizabeth uzná svůj omyl a začíná na pana Darcyho nahlížet jinak.

„Najednou se sama před sebou za sebe strašně zastyděla. Nedokázala pomyslet ani na Darcyho, ani na Wickhama bez pocitu, že se chovala zaslepeně, nespravedlivě, předpojatě a zcela nesmyslně. Lichotilo mi, že mě jeden vyznamenává svou přízní, urazilo mě, že mě druhý při prvním seznámení přehlížel, a proto jsem ve všem, co se jich týkalo, dala přednost předsudkům a hlouposti a zahnila zdravý rozum. Vždyť jsem až do této chvíle byla sama proti sobě.“ (P&P, str. 161)

Motiv svatby a manželství

Na počátku 19. století mělo velké množství mladých ušlechtilých žen pouze tři možnosti, co v budoucnosti dělat. Buď se vdát, zůstat starou pannou nebo se stát guvernankou či učitelkou ve škole. (Bush, 1975)

Motiv manželství je znát v knize už od první známé věty: *„Světlem panuje skálopevné přesvědčení, že svobodný muž, který má slušné jmění, se neobejde bez ženušky.“ (P&P, str. 7)*

Každá dívka se chtěla vdát, avšak ne každá toužila po svatbě z lásky. Jedna z nich je Charlotta Lucasová. Charlotta je méně citlivá, než Elizabeth, je jí už dvacet sedm let, nikdy nebyla moc romantická a touží především po pohodlném domově. (Bush., 1975)

„Nechci nic jiného než slušné zaopatření, a když se vezme v úvahu povaha pana Collinse, jeho postavení a styky, pak se domnívám, že mám větší naději na spokojený život po jeho boku než valná většina lidí před vstupem do stavu manželského.“ (P&P, str. 100)

Motiv manželství vidíme i u Charlottina budoucího manžela, který se řídí všemi radami své patronky lady Catherine.

„Chci se oženit zaprvé proto, že dle mého názoru má každý kněz v zajištěném postavení (jako já) jít své farnosti příkladem i v manželském životě, za druhé proto, že je to dle mého přesvědčení jistá cesta k blaženosti; a za třetí – avšak snad jsem to měl uvést dříve, na radu a doporučení převznešené dámy, již mám tu čest zvat svou patronkou.“ (P&P, str. 84-85)

Dále je v knize popsán i manželství mezi panem a paní Bennetovými. Pokud by Elizabeth všechna manželství posuzovala podle jejich, asi by se nikdy nevdala, protože manželství jejich rodičů bylo nevyvážené.

„Její otec se dal podmanit mládím a půvabem a zdáním dobrosrdečnosti, jež mládí a půvab obvykle vyzařují, a vzal si ženu, jejíž chabá inteligence a pošetilost v něm brzy po

sňatku udusily všechnu lásku, kterou k ní měl. Úcta, vážnost i důvěra zmizely nadobro a jeho představy o rodinném štěstí přišly vniveč.“ (P&P, str. 182)

Svatba a uvedení do stavu manželského jsou hlavní náplní posledních několika let paní Bennetové, což je pochopitelné, když má pět dcer. Její dcery sní o manželství z lásky. Tři dcery se do konce knihy provdají. Všechny z lásky, i když nejmladší k tomu byla po svém útěku donucena. Právě motiv lásky, který nás provází v knize mezi Jane a panem Bingleym, Elizabeth a panem Darcym, je úzce spjatý s motivem svatby a manželství.

Motiv společenského postavení a výše majetku

Příslušnost ke společenské třídě a výše majetku hraje velkou roli při hledání manžela či manželky, a proto je silně spjatý s motivem svatby a manželství.

Tento motiv můžeme vidět u sester Bingleyových, které se díky svému majetku dívají na rodinu Bennetových svrchu.

„...každá vlastnila dvacet tisíc liber, zvykly si utrácet víc, než si mohly dovolit, a stýkaly se s urozenými lidmi. Měly tedy všechny předpoklady k tomu, aby si toho o sobě myslely mnoho a o ostatních pramálo. Pocházely z vážené severoanglické rodiny a tahle společnost se jim vtiskla do paměti hlouběji než ta, že za svůj majetek i za majetek svého bratra vděčí obchodnímu podnikání.“ (P&P, str. 13)

Sestry Bennetovy si uvědomují své postavení a rodinnou situaci, avšak nejstarší Jane nevěří, že by to mohla být tak velká překážka svatby. Ona věří, že pokud se dva lidé milují, výše majetku a společenské postavení jim nemohou být překážkou v budoucím štěstí.

*„ ‚Jistě jim jde jen o budoucí štěstí, a má-li rád mě, nemůže být šťasten s jinou.‘
,Vycházíš z falešného předpokladu. Může jim jít ještě o něco jiného, než o jeho budoucí štěstí, například o rozmnožení majetku a výhodné styky, o to, aby získal nevěstu bohatší, vznešenější a pyšnější, než jsi ty.‘ “ (P&P, str. 108)*

Proto se sestry obávají o Lydii, která utekla s panem Wickhamem. Ani jeden není natolik bohatý, aby spolu mohli v poklidu žít.

Společenské postavení také může ovlivňovat pozdější sňatky, nebo alespoň snahy jich dosáhnout. Lady Catherine de Bourghová si přeje, aby si její synovec, pan Darcy, vzal za manželku její dceru Annu, a tím spojil jejich rodinný majetek dohromady.

Caroline Bingleyová si přeje, aby si její bratr vzal za manželku Georgianu Darcyovou a ne Jane Bennetovou. Tím by se spojily dvě dobře situované rodiny a Caroline by měla větší šanci, že se spojení ještě zpevní tím, že by se vdala za pana Darcyho.

4.6 Kritické zhodnocení knihy

Kniha *Pýcha a předsudek* vyšla před více než dvěma staletími, a i přesto je stále velmi oblíbená. Můžeme se ptát, proč tomu tak je. O čem Austenová píše ve svých knihách, že jsou i dnešnímu čtenáři tak blízké? Myslíme si, že to je její lehkost, se kterou se vyjadřuje, jistý nadhled nad situací té doby a ironie, kterou je protkaná celá kniha, a samozřejmě motiv lásky, díky které celý příběh dospěje ke šťastnému konci.

Tuto knihu většinou čte ženská část populace. Muži ji často nevezmou do ruky už jen proto, že to napsala spisovatelka a objevují se v ní motivy lásky a manželství. Jejich častým argumentem je, že přece nebudou číst „červenou knihovnu“. V tomto se ale mýlí. Tato kniha je takovýmto a podobným žánrům literatury velmi vzdálená. V *Pýše a předsudku* musí projít postavy určitým psychickým vývojem, aby mohlo dojít ke šťastnému konci, nebo alespoň k takovému, jaký si postavy zaslouží. Po celou dobu netušíme, jakým směrem se postavy budou vyvíjet, a tak nemůžeme vědět, jak to celé dopadne. Pouze předpojatost brání některým skupinám společnosti si ji přečíst. Austenovská ironie, která prostupuje celou knihou, nám ukazuje, jaký názor měla Austenová na dobu, ve které byla kniha napsaná, tedy na konec 18. století.

Za nejdůležitější v celé knize můžeme považovat napětí vztahu Elizabeth Bennetové a pana Darcyho, kterým je prostoupena celá kniha. Jejich pýcha a předsudky, z čehož vznikl název knihy, musí ustoupit do pozadí. Po celou knihu se jejich osobnosti vyvíjejí, aby jejich vztah mohl mít šťastný konec. Často se pod různými komediálními prvky, které se na první pohled mohou čtenáři jevit jako úsměvné epizodky, skrývají hlubší problémy. Například když Elizabeth odmítne nabídku pana Collinse, vidíme její nezávislost a hrdost, ale když se Charlotta Lucasová rozhodne vdát za pana Collinse, vidíme pravou podstatu manželství té doby, kdy manželství chránilo ženy před staropanenstvím a tím, že zůstanou rodičům na obtíž. Naopak v útěku Lydie a pana Wickhama vidíme nebezpečí vztahu, který je bez finančních prostředků, může poškodit jméno celé rodiny, a tím znemožnit dalším sestrám výhodný sňatek. (Coote, 1993)

V povaze hlavní hrdinky Elizabeth můžeme pozorovat znaky romantismu. Dává přednost vlastním názorům a myšlením, než jaké jsou zakořeněné ve společnosti. Odmítne žádost o ruku, než aby se vdala bez lásky. Oproti ní působí některé postavy jako komické figurky. Mezi ně můžeme zařadit pana a paní Bennetovy, Lady Catherine de Bourgh a pana

Collinse, který svým charakterem vymezil v anglickém jazyce nový pojem. Slovo collins znamená děkovný dopis. (Maletzke, 2009)

Lehce negativním rysem může pro některé čtenáře být, že se autorka vůbec nezmiňuje o době, ve které se děj odehrává. My víme, že kniha byla napsaná v roce 1786 a poté upravená a vydaná v roce 1813, což byla doba napoleonských válek. V žádné ze svých knih se o dobovém kontextu nezmiňuje. Dále můžeme považovat za lehký nedostatek to, že se nám autorka nesnaží více přiblížit prostředí, především domovy postav. Oproti tomu nechává často hlavní hrdinku v kontaktu s přírodou, což jen podtrhuje její romantické vykreslení.

Pozitivním rysem této knihy je, že se i v dnešní době jeví jako velmi nadčasová. Lidé se vztahy v rodině a mezi partnery zabývali odjakživa a budou je zkoumat i v budoucnosti. Vztahy se nemění. Jediné, co je proměnlivé, jsou dobové kulisy. Stále chceme přijímat a rozdávat lásku, stále jsou pro nás vztahy v rodině i mezi přáteli důležité. Proto nemáme problém vžít se do naší oblíbené postavy a prožívat s ní její radosti i smutky. Můžeme srovnávat náš život s životem hrdinek a věříme tomu, že nemalé procento čtenářek po přečtení knihy tajně doufá, že se v jejich okolí zjeví postava pana Darcyho.

4.7 Filmová zpracování knihy Pýcha a předsudek

4.7.1 Pýcha a předsudek 1940

Obecné informace a zajímavosti o filmu

Tento film byl natočený v roce 1940 ve studiích Metro-Goldwyn-Mayer v Kalifornii, USA. Jedná se o jediné americké tradiční zpracování Pýchy a předsudku. Tento film byl natočený černobíle, i když se původně měl natáčet jako barevný film. Přestože měli filmaři přesně stanovené datum počátku natáčení, před začátkem zjistili, že David Selznick použil každou dostupnou cívku Technicoloru (pro barevný film), která existovala, na film *Gone With the Wind*. Proto navzdory četným soupravám a bohatým kostýmům musel být film natočen černobíle. Nakonec v roce 1941 získal Oscara za nejlepší výpravu v sekci černobílých filmů. O režii tohoto 118 minut dlouhého filmu se postaral Robert Z. Leonard. Toho také kostýmový návrhář Edward Malden požádal, jestli by nemohl film posunout do jiné doby. Proto jsou kostýmy oproti době Jane Austenové tak nadýchané a neodpovídají empírové módě.

Celý film je pojatý ve stylu bláznivé komedie. Proto byla kampaň na film pojata jako varování: „Svobodní mládenci, pozor! Pět úžasných krás je na ztřeštěném lovu mládenců.“ O titulní role Darcyho a Elizabeth se nejprve ucházeli Clark Gable a Vivien Leigh. Nakonec ale zvítězili britští herci Laurence Olivier a Greer Garson.

Vlastní hodnocení

Tento film vznikl na motivy divadelního představení Helen Jerome z roku 1936. Už od první chvíle je znát rozdíl, že se jedná o úplně jinak pojaté zpracování této anglické klasiky. Oproti svým pozdějším adaptacím hollywoodská čtyřicátá léta z tohoto filmu jen čiší. Film má velmi svižné tempo a je pojatý jako komedie. To můžeme vidět například ve scénách, kdy paní Bennetová soupeří s paní Lucasovou v kočárech, která bude dříve doma u manžela, jenž by šel navštívit jako první pana Bingleyho v Netherfieldu, a tím by byl pro pana Bingleyho zajímavějším. Nebo výrok Elizabeth, že je otec rád, když dvě z pěti dcer jsou na chvíli pryč z domu, protože se hluk v domě zmenší o čtyřicet procent. Tyto výroky dělají právě tento film komedií, která má švih a hluchých míst obsahuje jen poskrovnu.

Celý film začíná v Merytonu, ve vesnici, kde paní Bennetová s paní Lucasovou a jejich dcerami nakupují, když tam zastaví kočár s panem Bingleym a panem Darcym. Jak už to tak bývá, rozběhnou se klepy a obě matky začínají spřádat plány, jak své dcery provdat za oba bohaté pány.

Za pozitivní rys tohoto filmu můžeme pokládat svižnost a energičnost filmu, stejně jako dobře zpracovaný scénář s vtipnými dialogy, který vypracovali Aldous Huxle a Jane Murfin. Divák se nemá šanci u tohoto filmu nudit. Výkon představitelky paní Bennetové (Mary Boland) je naprosto přesvědčivý a divák v ní vidí tu paní Bennetovou, jakou ji Jane Austenová ve svém románu popsala, hloupou a intrikářskou.

V tomto filmu nalezneme také několik negativních prvků. Začneme drobností, jako je barva vlasů Jane a Elizabeth Bennetových. Podle románu je Jane světlovlasá a Elizabeth tmavovlasá, tedy přesně obráceně. Dále v hlavních rolích Darcyho a Elizabeth byli obsazeni Laurence Olivier a Greer Garson. V době, kdy ztvárnili tyto literární postavy, jim už ale bylo přes třicet let, a tak můžeme hůře uvěřit, že šlo o jejich první lásku. Elizabeth je v románu dvacet let.

Co se týče postav, můžeme pana Collinse těžko považovat za úlisného faráře. V tomto filmu působí jako komická figurka, která stále někomu pochlebuje, avšak oproti jiným filmovým ztvárněním působí docela neškodně a sympaticky. Ve filmu zcela chybí postavy

manželů Gardinerových a Georgiany Darcyové. Jako mírné překvapení můžou diváci vnímat představení plukovníka Fitzwilliama jako Skota pohybujícího se v kiltu. Čtenář se v knize nikde nedoče, zda je plukovník Skot, či nikoliv, avšak toto jeho ztvárnění může diváky mírně udivit.

Nemálo překvapujícím dojmem může působit na diváky to, že ačkoliv má být Elizabeth mizerná pianistka, ve filmu hraje více než obstojně. V tomto filmu se nepohybujeme podle kostýmů v době, do které byly romány Jane Austenové zasazeny. Místo jednoduchého empírového střihu (1800-1820), se setkáváme s nadýchanými kostýmy, které můžeme zařadit spíše do pozdějšího období.

V neposlední řadě se zde setkáváme s velkými omyly v ději a přimyšlenými scénami. Za první můžeme považovat scénu, kde na slavnosti v Netherfieldu učí pan Darcy střilet Elizabeth z luku. Té samozřejmě střelba jde již od začátku na výbornou a vždy se trefuje do středu terče.

Za druhou, i když méně závažnou chybu můžeme považovat scénu, kdy pan Darcy přijede do Longbournu, aby Elizabeth vysvětlil podstatu charakteru pana Wickhama a jeho souvislost s jeho sestrou Georgiou. V knize pan Darcy vše vysvětluje pomocí dopisu, ve kterém ještě objasňuje svoji úlohu ve vztahu Jane a pana Bingleyho. To ve filmu zcela chybí. Za další omyl můžeme považovat to, že doprava ve filmu je ukázaná vpravo. Nicméně v Anglii se doprava řídila a stále řídí vlevo.

Za největší a opravdu neomluvitelnou chybu můžeme uvést konec celého filmu. Samozřejmě se koná happy end, až na to, že tentokrát to Američani s tím šťastným koncem trochu přehnali. Lady Catherine přijede do Longbournu jako Darcyho spiklenec, aby si promluvila s Elizabeth. Celá debata se odehraje uvnitř domu. Od lady Catherine se Elizabeth dozvídá, že to Darcy našel Lydii a zajistil, aby se s panem Wickhamem vzali. Lady Catherine však ukáže, že se jí Elizabeth zamlouvá a myslí si, že je pro pana Darcyho nejlepší volba. Její poslední rozhovor v domě má být zkouška, jestli je Elizabeth taková, jakou se jí už v Hunsfordu zdála, nebo jestli jí jde pouze o peníze. Zjišťuje, jestli Darcyho skutečně miluje. Poté, co tímto testem Elizabeth projde, dává jim lady Catherine svolení ke svatbě.

V knize je samozřejmě lady Catherine de Bourghová záporná postava, která rozhodně sňatek Elizabeth a pana Darcyho neschvaluje a požehnání jim nedá. Nakonec se dozvídáme, že pan Bingley přijel do Longbournu požádat Jane o ruku. Za to, že se vrátil, mohla jeho sestra, která mu stále uváděla důvody, proč se do Longbournu nevracet. Poslední scénou pana Darcyho a Elizabeth je jejich vzájemný polibek.

Celý film končí konstatováním paní Bennetové: „Pomyslete na to! Tři dcery vdané a další dvě co nevidět!“ To divákovi naznačuje, že od polibku Elizabeth a pana Darcyho už uběhla nějaká doba.

Celkově tento film můžeme hodnotit jako velmi povedený, který až na pár výjimek se poměrně věrně drží knižní předlohy a rozhodně stojí za zhlédnutí i přesto, že v něm nejsou využity speciální efekty a triky současné doby. Tento film můžeme doporučit i věrným fanouškům Jane Austenové. Rozhodně jde o zajímavé zpracování klasické literatury, které nikoho neurazí.²⁶

4.7.2 Pýcha a předsudek 1980

Obecné informace a zajímavosti o seriálu

Tento seriál z roku 1980 režíroval Cyril Coke. Je celkem rozložen do pěti dílů, z nichž každý trvá něco kolem padesáti tří minut. Každá epizoda začíná akvarelovou scénou ve stylu Thomase Rowlandsona (1756-1827), slavného karikaturisty a především současníka Jane Austenové. Seriál získal celkem dvě nominace na cenu BAFTA (cena britské filmové akademie), ale žádnou z nich neproměnil.

Natáčelo se ve střední Anglii, a to především v Lincolnshiru (Thorpe Tilney Hall jako Longbourne a Well Vale jako Netherfield Hall) a Derbyshiru (Renishaw Hall jako Pemberley). Do hlavních rolí pana Darcyho a Elizabeth Bennetové byli obsazeni David Rintoul a Elizabeth Garvie, která byla požádána, aby přečetla na konkurzu roli poté, co producent Jonathan Powell viděl její fotografii na zdi jejího agenta. Roli si vyzkoušela a hned následující den ji také dostala.

Kostýmy, které měla na starosti Joan Ellacot, jsme ve velkém množství mohli už dříve vidět ve filmech Emma (1972), Vanity Fair (1967) a později ve filmu Mansfield Park (1983).

²⁶ Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0032943/?ref_=ttr_tr_tt>.

Dostupné z: <<http://modernmrsdarcy.com/2011/05/the-definitive-guide-to-pride-and-prejudice-on-film-1940-hollywood-edition/>>.

Dostupné z: <<http://janeaustenfilmclub.blogspot.cz/2012/11/pride-and-prejudice-1940.html>>.

Dostupné z: <http://m.focusfeatures.com/article/pride___prejudice___the_production?film=pride_and_prejudice>.

Vlastní hodnocení

Tento seriál začíná téměř stejně jako kniha a v prvních minutách dokonce zaznívá tak známá citace z knihy: „*Všeobecně panuje skálopevné přesvědčení, že svobodný muž, který má slušné jmění, se neobejde bez ženušky.*“ (P&P, str. 3)

Po dějové stránce lze seriál hodnotit pouze pozitivně, protože rozložení děje do pěti dílů dává prostor pro všechny postavy a situace, které jsou v knize popsány.

Co se týká obsazení především hlavních rolí, nevíme, zda bylo úplně šťastné. Všechny dcery Bennetovy jsou starší, než by měly být a těžko Kitty nebo Elizabeth uvěříme, že jim je maximálně dvacet let. Dále mezi Elizabeth a Darcym není cítit žádná přitažlivost. Oba herci pouze odříkávají naučené repliky, aniž by se s postavami sžili a dali najevo nějaké emoce. David Ritoul jako pan Darcy působí po celou dobu nesmírně prkenně a za celý film se usměje maximálně třikrát. Naopak šťastnou ruku měl režisér při obsazení Collinse, který je pravděpodobně nejlépe zahráný ze všech filmových a seriálových zpracování. Stejně tak pozitivně můžeme hodnotit manžele Gardinerovy a paní Bennetovou, která podala v tomto zpracování obdivuhodný výkon.

Lady Catherine de Bourghová je jedna z nejproměnlivějších postav všech zpracování. Ve filmu z roku 1940 se z ní nakonec stane milá dáma, která má Elizabeth ráda, v seriálu z roku 1995 na nás může působit jako chudá příbuzná a ve filmu z roku 2005 ji můžeme vnímat jako pořádnou mrchu. V tomto seriálu z ní tvůrci udělali velmi upovídanou paní, která nikoho nepustí ke slovu a každému dává více rad, než je schopen vstřebat. Toto její ztvárnění a také z roku 2005 můžeme zhodnotit jako nejvydařenější.

V tomto filmu můžeme narazit také na pár faktických nedostatků, které filmařům nepatrně unikly. Na plese hudebníci hrají na harmoniku, která však byla vynalezená až v roce 1820, kdy už byla Jane Austenová po smrti, a není tudíž možné, aby se objevila v jejích dílech. Dále v první epizodě, kdy si Elizabeth sedá k pianu, hraje a zpívá jednoduchou melodii, jsou ukázané noty, podle kterých hraje. Na nich je napsané jméno skladatele Johannese Brahmsa, který se narodil až šestnáct let poté, co Jane Austenová zemřela.

Celkově můžeme tento seriál hodnotit jako zdařilou adaptaci i přesto, že některé dialogy jsou příliš zdlouhavé a scény postrádají jakýkoliv švih a energii.²⁷

²⁷ Dostupné z: <<http://modernmrsdarcy.com/2011/06/the-definitive-guide-to-pride-and-prejudice-on-film-1980-bbc-adaptation/>>.

Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0078672/?ref_=nv_sr_6>.

4.7.3 Pýcha a předsudek 1995

Obecné informace a zajímavosti o seriálu

„*Tato nádherná adaptace s pozoruhodně věrným a citlivým scénářem od Andrewa Davise vznikla v koprodukcii BBC a A&E.*“ (O'Connor, 1996) O režii se postaral Simon Laughton. Seriál byl ve své době „*nejslavnější a nepřekonaná šestidílná televizní minisérie*“. (Mudrová, 2010, str. 39) Proto také získal celkem pět ocenění, z nichž po jednom obdrželi oba hlavní představitelé.

Celý seriál se natáčel ve Velké Británii a spousta míst, jako jsou Lyme Park (exteriér Pemberley), Lalock Abbey (interiér Pemberley), Lalock Village (Meryton) a další jsou zařazeny v National Trust Touring Pass, který obsahuje památky po celém Spojeném království. Jako zajímavost můžeme uvést, že Lalock Village, která si v seriálu zahrála vesnici Meryton, se objevila také v některých scénách z Harryho Pottera.

Co se týká obsazení, měl režisér šťastnou ruku. Do role Elizabeth Bennetové obsadil Jennifer Ehle, která je ale ve skutečnosti blondýnka, a proto po celé natáčení musela nosit hnědou paruku. Pana Darcyho zahrál Colin Firth, který byl jeden ze dvou herců (spolu s Alison Steadman – paní Bennetovou), kteří nemuseli na konkurz. Sám Colin Firth nejprve pana Darcyho ztvárnit nechtěl, protože se bál, že pro tu roli není dost sexy. Když však viděl scénář, kde pan Darcy dostal větší prostor než v knize, rozhodl se, že roli přijme. Traduje se, že autorka Deníku Bridget Jonesové stvořila postavu Marka Darcyho podle Colina Firtha, jako pana Darcyho v tomto seriálu. Colin Firth si Marka Darcyho také v Deníku Bridget Jonesové později zahrál.

Do role Jane Bennetové byla obsazena Susannah Harker, která byla po dobu natáčení těhotná, ale dobře střižené šaty její těhotenství skryly. Zajímavostí je, že Susannah získala stejnou roli, jakou hrála její matka Polly Adams ve filmu Pýcha a předsudek z roku 1967.

V seriálu také vystupují Joanna David (paní Gardinerová) a Emilia Fox (Georgiana Darcyová), což jsou v reálném životě matka s dcerou. Za zajímavé můžeme považovat také to, že se v seriálu objevila Anna Chancellor (slečna Bingleyová), která je v příbuzenském vztahu s Jane Austenovou. Je z generace Janina nejstaršího bratra Edwarda.

Seriál měl ve Velké Británii takový úspěch, že ho sledovalo v hlavním vysílání deset milionů diváků. Po jeho celém odvysílání bylo prodáno všech dvanáct tisíc videokazet během

dvou hodin. Za týden to činilo už sedmdesát tisíc prodaných VHS. Nazývalo se to fenomén Darcy.²⁸

Vlastní hodnocení

Tento seriál začíná příjezdem pana Darcyho a pana Bingleyho na Netherfield. Po dějové stránce seriálu je vše, až na pár drobností, v pořádku. Samozřejmě režisér si do seriálu přidal několik scén, které v knize nenajdeme. Mezi takové můžeme zařadit pohled na pana Darcyho, když je v koupelně a myje se, nebo i scénu, kdy pan Collins potká na chodbě v Longbournu Kitty pouze ve spodničce, nebo pobyt Lydie a pana Wickhama v Londýně.

Avšak k nejslavnějším pasážím patří Darcyho koupání v jezeře u Pemberley, jež ovšem v románu není. Scénárista Andrew Davies scénu přidal kvůli „zlidštění“ hlavního hrdiny v komické situaci, kdy zmáčený a v nevhodném úboru potká Elizabeth před zámkem.“ (Mudrová, str. 42) Tato scéna byla u diváků tak oblíbená, že na její památku stojí socha Colina Firtha jako pana Darcyho, vysoká 12 stop, v jezeře Serpentine v londýnském Hyde Parku.²⁹

Obsazení hlavních postav bylo velmi zdařilé. Avšak pokud se podíváme na sestry Bennetovy, těžko můžeme třem nejmladším hádat méně než dvacet let. Starší Jane může být pro některé diváky nemilým překvapením. Ačkoli se má jednat o nejhezčí dívku z okolí, bohužel v tomto filmu, kde vypadá minimálně o deset let starší, než by měla být, tomu tak není. Také lady Catherine de Bourghová, v knize popsána jako velmi bohatá dáma, v tomto seriálu vypadá jako chudá příbuzná podle toho, v jakých kostýmech vystupuje. Zato pan Collins je v tomto seriálu naprosto perfektní.

²⁸ Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0112130/?ref_=nv_sr_1>.

Dostupné z: <<http://www.visitbritainshop.com/world/articles-and-features/200th-anniversary-of-jane-austens-pride-prejudice.html>>.

Dostupné z: <<http://www.independent.co.uk/news/bbc-cashes-in-as-darcy-phenomenon-has-nation-in-a-swoon-1579778.html>>.

Dostupné z: <<http://www.kinobox.cz/film/261894-pycha-a-predsudek/zajimavosti>>.

Dostupné z: <<http://www.pemberley.com/pemb/adaptations/pp2/ppfaq.html#pp2imdb>>.

Dostupné z: <<http://www.csfd.cz/film/82781-pycha-a-predsudek/>>.

²⁹ Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/books/2013/jul/08/mr-darcy-statue-pride-and-prejudice>>.

Příloha č. 2; Dostupné z: <http://www.huffingtonpost.co.uk/2013/07/08/colin-firth-statue-mr-darcy-pride-and-prejudice-lake_n_3560981.html>.

Celá šestidílná série je zakončená svatbami Jane s panem Bingleym a Elizabeth s panem Darcym. Tato scéna v knize popsaná není, avšak není těžké si ji v ní představit, protože poslední kapitola v knize nám sděluje, co se stalo po svatbě.

V recenzi pro New York Times John O'Connor píše, že „...rozptýlené části této hezké produkce se mohou zdát americkým divákům trochu pomalé. Je tam snad až příliš malátných procházek po loukách a jeden nebo dva ozdobně vedené tance, u kterých se zdá, že pokračují donekonečna. Ale stejně jako román, produkce přetéká nezapomenutelnými okamžiky.“ (O'Connor, 1996)

Celý seriál můžeme hodnotit jako velmi vydařený. Tím, že byl rozdělený do šesti dílů, byl zde dostatek času na vykreslení spousty i méně důležitých scén. Jako velký klad můžeme hodnotit, že tvůrci nezapomněli na žádnou z postav, o kterých se v knize Jane Austenová zmiňuje. Celý seriál plyne pokojně, a i přesto, že se tam objevují některé scény, které v knize nejsou popsány, nejedná se v nich o výrazný zásah do děje. Proto je jednoduché uvěřit, že „tento kultovní seriál neměl dlouho soupeře a zdálo se, že si nikdo ani netroufá *Pýchu a předsudek* ‘oprášit‘.“ (Mudrová, 2010, str. 43)

4.7.4 Pýcha a předsudek 2005

Obecné informace a zajímavosti o filmu

Režisérem celovečerního filmu je Joe Wright. Pod hudbou je podepsaný italský skladatel Dario Marinelli, který za ni byl nominovaný na Oscara. Toho ale bohužel nezískal. Zato Joe Wright obdržel cenu BAFTA 2006 za režii. Celkem tento film obdržel třicet devět nominací, z nichž patnáct proměnil.

Pod scénářem je podepsaná Deborah Moggah, které se dvěma scénami vypomohla herečka Emma Thompson, která napsala scénář k filmu *Rozum a cit* z roku 1995. První ze scén je okamžik, kdy Charlotta sděluje Elizabeth, že si vezme pana Collinse za manžela a druhá, kdy Elizabeth oznamuje útěk Lydie s Wickhamem. (Maletzke, 2009)

Film se natáčel v nádherné anglické krajině, kde některá místa byla skutečně těmi, kterými se Jane Austenová ve skutečnosti inspirovala a která zaznamenala do svého románu. Například zámek Chatsworth, který ve filmu představuje Pemberley, domov pana Darcyho, skutečně Jane Austenová navštívila, neboť při návštěvě Derbyshiru (1811) byla ubytovaná v nedaleké vesničce Bakewell. Popis Pemberley a okolí, který se v románu objevuje, se velmi podobá okolí zámku Chatsworth.

Dále si ve filmu zahrálo panství Groombridge Place v Kentu, které ztvárňovalo dům Bennetových v Longbournu. K tomuto místu se vztahuje zajímavost z natáčení. Po celou dobu, kdy se film natáčel, v tomto domě bydleli všichni herci ztvárňující rodinu Bennetových. Bylo to tak zařízené z toho důvodu, aby se v domě zabydleli a navázali mezi sebou téměř rodinné vztahy.

Sídlo Burley Hall ve Stamfordu se stalo Rosingsem, domovem lady Catherine de Bourghové. Hadden Hall v Bakewellu se stalo hostincem v Lambtonu a skály, na kterých se Elizabeth objevila při cestě s tetou a strýcem, se nacházejí v Peak District.

Do hlavní role Elizabeth Bennetové obsadil režisér Keiru Knightley. Ta původně hrát hlavní roli neměla, protože se režisérovi zdála příliš atraktivní. Obsadil ji až poté, co se s ní setkal na živo. Keira se také v průběhu natáčení musela nechat ostříhat a nabrat svalovou hmotu kvůli filmu *Domino*, takže od té doby nosila především dlouhé rukávy u šatů a paruky.

Mathew MacFayden (představitel pana Darcyho) byl do filmu obsazen, aniž by knihu četl. On také velmi špatně vidí, proto když se natáčela závěrečná scéna filmu, kdy pan Darcy jde v mlze za Elizabeth, stál režisér za kamerou a pomocí červeného praporu mu ukazoval, kam má jít.

Dále se v tomto filmu představila Rosamund Pike (Jane Bennetová), která se kvůli *Pýše a předsudku* vzdala role ve filmu *Harry Potter a Ohnivý pohár*, kde měla ztvárnit reportérku Ritu Holoubkovou. Ona a Simon Woods (představitel pana Bingleyho) spolu dva roky před natáčením tvořili pár. Oba se však chovali naprosto profesionálně, takže nevznikly žádné nesnáze. Rosamund se po natáčení začala scházet s režisérem Joe Wrightem. Jejich vztah došel až do fáze zasnoubení, svatba se ale nakonec nekonala.

Co se týká natáčení Simona Woodse, vážou se k němu ještě dvě zajímavosti. Scéna, kdy si pan Bingley zkouší žádost o ruku, byla nepřipravená, a protože to Simonovi tak šlo, nechal ji režisér delší, než původně chtěl. Dále se traduje, že jak Woods, tak MacFayden neuměli jezdit na koni. Proto v záběrech zblízka, kdy museli na koni sedět opravdu oni, šplhali do sedel prý ze štaflí.

Mezi další herce, účinkující v tomto filmu, můžeme zařadit Donalda Sutherlanda (pan Bennet), který získal tuto roli poté, co režisér shlédl film *Návrat do Cold Mountain*. Jeho „*tak trochu zanedbaný pan Bennet je čirou potěchou pro oko, z nějž dobře může při závěrečné scéně s Elizabeth skanout i nějaká ta slza.*“ (Hejlíčková, 2006)

Judi Dench (lady Catherine de Bourghová) režisér v dopise napsal: „*miluju, když hraješ mrchy*“. Tenzin Merchant, která ztvárňuje Georgianu Darcyovou, hraje na piano sama.

Dále Carey Mulligan (Kitty Bennetová), která podle režisérovy rady ve scéně, kdy měla plakat, myslela na matčin pohřeb.

První natočenou scénou bylo stolování u lady Catherine de Bourghové a naopak poslední byl Elizabethin rozhovor s panem Wickhamem pod stromem.

Vlastní hodnocení

Tento film začíná pohledem na Elizabeth, která jde domů a čte knihu *First Impressions* (První dojmy), což byl prvotní název knihy *Pýcha a předsudek*.

Pokud vezmeme v potaz, že se jedná o film, nikoli o seriál, můžeme říct, že po dějové stránce je film takřka identický s knihou. Až na několik drobností, které si scénárista upravil k obrazu svému, se žádné hrubé nesrovnalosti nedopustil.

Mezi menší odlišnosti můžeme zařadit rozdílné prostředí prvního vyznání lásky pana Darcyho k Elizabeth, kdy v knize vše probíhá v parku na procházce, a ve filmu za bouřlivého počasí kdesi u kapličky. Protože film nenabízí moc dramatických situací, přiostrčili si filmaři scénu, kdy lady Catherine de Bourghová přijíždí do Longbournu promluvit si s Elizabeth. Ve filmu přijede lady Catherine v noci a debata se uskutečňuje v jedné z místností v domě. Elizabeth nakonec lady Catherine slíbí, že se nezasnoubí s panem Darcym a nikdy si ho nevezme. Toto je asi největší rozdíl oproti knize, ve které Elizabeth nakonec prohlásí: *„Bud'te ujištěna, že vám to neslíbím nikdy. Nenechám se zastrašit a dohnat k něčemu tak naprosto neodůvodněnému.“* (P&P, str. 272)

Oproti tomu ve filmu si můžeme všimnout i doslovných citací knihy. Nejen v tomto zpracování, ale i v dalších můžeme slyšet z úst pana Benneta: *„Nevezmeš-li si pana Collinse, nesmíš matce na oči, a vezmeš-li si ho, nesmíš na oči mně.“* (P&P, str. 89)

Co se týká obsazení, zvolil režisér jinou taktiku než jeho předchůdci a obsadil velmi mladé herce. To se ve filmu velmi pozitivně promítlo. Představitelky sester Bennetových s panem Darcym a panem Bingleym naprosto splnili všechna očekávání. Jediná z postav, která vzhledově trochu pokulhává, je pan Collins, který je v knize popsán jako vysoký a tlustý, místo toho zde vidíme malého a hubeného pána. *„Jeho postava je dosti směšná i bez toho, aby tvůrci museli hledat komiku v natolik prvoplánovém motivu, jako je výškový rozdíl mezi ním a panem Darcym.“* (Hejlíčková, 2006) Jeho charakter však filmaři vystihli perfektně. Samozřejmě vzhledem k tomu, že se jedná o film, byly zde některé méně důležité postavy vypuštěny. Například vdaná sestra pana Bingleyho s manželem nebo děti manželů Gardinerových.

Tento film má dvě různá zakončení. Jedno pro evropské diváky, kdy film končí ve chvíli, kdy Elizabeth dostává od otce požehnání ke svatbě s panem Darcym a další vývoj děje je ponechán na divákově fantazii. Poté tu je ještě konec pro americké publikum, kde v poslední scéně vidíme pana Darcyho a Elizabeth sedět u jezera na pozemcích Pemberley, kde pan Darcy Elizabeth říká „paní Darcyová“ a pokaždém pronesení těchto slov ji políbí. Záleží na divákovi, které zakončení je pro něho přijatelnější, avšak evropský konec můžeme považovat za více tradiční.

Pokud se podíváme na recenze, je tento film hodnocen velmi kladně. Gabriela Kudelová píše, že *„přestože se děj nejnovější adaptace románu Jane Austenové odehrává na konci 18. století, nemusíte se bát suché kostýmové klasiky, u níž byste zivali nudou. Vděčíme za to jak autorčinu jemnému humoru, tak celovečerně debutujícímu režisérovi Joe Wrightovi, který ho dovedně přenesl na plátno.“* (Kudelová, 2006)

I recenze z jiného filmového časopisu hodnotí tento film velmi dobře. Iva Hejlíčková se o Pýše a předsudku vyjadřuje, že *„příběhem pýchy a předsudků se můžeme dát okouzlovat stále znovu, tedy dokud se najdou tvůrci, kteří budou schopni najít pro svárlivou love story Elizabeth Bennetové a pana Darcyho nové a nové podoby. Tahle nahradila ironické pozorování opravdovostí prožitku, proměnila upjatost v temperament a přitom zůstala toutéž životnou komedií mravů, jakou už téměř dvě stě let obdivují čtenáři na celém světě. Díky bohu.“* (Hejlíčková, 2006)

Celkově můžeme hodnotit film jako jednu z nejzdařilejších adaptací, u které se divák zajisté nebude nudit.³⁰ (Mudrová, 2010)

³⁰ Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0414387/?ref_=fn_al_tt_1>.

5 Aktuálnost tvorby Jane Austenové v dnešní době

Knihy Jane Austenové byly oblíbené už v době, kdy Austenová žila a kromě její rodiny nikdo nevěděl, kdo je autorka oněch románů, které poskytovaly pobavení do nejudné domácnosti bez rozdílu společenského postavení.

Je tomu už více než dvě stě let od prvního vydání její počáteční tvorby a její knihy jsou pořád čtené, dostávají stále novou filmovou či seriálovou podobu, hrají se jako muzikály a divadla, konají se setkání jejich příznivců, kteří se oblékají do dobových kostýmů a debatují o jejích knihách. Můžeme se ptát, proč tomu tak je? Čím je zrovna Jane Austenová tak výjimečná? Co vidí současný čtenář na jejích knihách, že jsou čtené v takové míře?

Odpovědí na tyto otázky může být opravdu mnoho. Můžeme se domýšlet, že jsou to stále stejné problémy, které dnes řeší rodiče a dívky stejně, jako to řešili před dvěma sty lety. Rodiče se starají, aby se jejich děti měly v budoucnosti co nejlépe. Dívky vždy hledaly a budou hledat lásku, výběr vhodného partnera pro budoucnost, svatbu a následný život po svatbě. Tyto skutečnosti se asi nikdy nezmění.

Dalším důvodem může být 'happyend', kterým jsou zakončené všechny knihy. Dobré chování je v knize vždy po zásluze odměněno a špatné vytrestáno. Vítězství 'dobra nad zlem' je v knihách vždy přítomné. Díky ironii, která se v tvorbě Jane Austenové často objevuje, můžeme uznat, že jde o čtení opravdu poutavé a zábavné.

Jane Austenová je ve své rodné Velké Británii stále velmi oblíbená a vážená spisovatelka. Pokud by jí nebyla, nevydali by na dvouisté výročí vydání Pýchy a předsudku desetilibrovou bankovku s její podobiznou. Nevycházely by stále znovu její knihy a nepořádala by se setkání jejich příznivců.

Můžeme pouze doufat, že tato její obliba nepřestane ustávat a i další generace čtenářů budou objevovat kouzlo jejích nesmrtelných knih.

6 Závěr

V této diplomové práci jsem se zaměřila na srovnání a zhodnocení filmů a dokumentů na motivy života Jane Austenové a také na interpretaci jejích dvou románů, Rozumu a citu a Pýchy a předsudku, a následné srovnání knižní a filmové či seriálové podoby a její zhodnocení.

Zaměřila jsem se na zasazení Jane Austenové do kontextu britské literatury na přelomu 18. a 19. století. Dále na spisovatelčin život a to, jak se její život promítl do její tvorby. Zjistila jsem, že se namátkově v knihách objevují jak charakterově podobné postavy, jako u ní v rodině či blízkém okolí, tak i různé situace z jejího života.

Při srovnávání a hodnocení filmů z jejího života jsem zjistila, že ačkoliv je film Vášeň a cit hodnocený velmi dobře, z životopisného hlediska tam moc pravdivých informací nenalezneme. Druhý film, Smutky slečny Austenové, dopadl oproti prvnímu na výbornou. První z dokumentů o životě Jane Austenové, který mapuje celý její život, je velmi zdařilý. Velká zajímavost tohoto dokumentu spočívá v tom, že vypravěčkou je Anna Chanellor, což je o osm generací vzdálená praneteř Jane Austenové.

V následující kapitole jsem se zaměřila na interpretaci románu Rozum a cit. Jako první jsem uvedla obecné informace o knize, jejích vydáních a inspiraci pro filmy, které vznikají na její motivy, avšak jsou zasazené do jiného prostředí. Poté jsem stručně popsala děj knihy a provedla charakteristiku hlavních postav. Dále jsem se zaměřila na kompozici knihy a motivy objevující se v díle a svá tvrzení jsem doložila na ukázkách z knihy. V knize se objevují motivy lásky a zklamání se v ní, majetku a společenského postavení a motiv pomocné ruky. Poté jsem provedla kritické zhodnocení celé knihy, ve kterém jsem vyzdvihla aktuálnost knihy v dnešní době a zmínila pozitivní stránky knihy. Negativní stránky knihy jsem nenalezla. V následující části jsem se zaměřila na seriálová a filmová zpracování a následnou komparaci, z čehož vyšel nejlépe seriál z roku 2008. Avšak ani film z roku 1995 nedopadl vůbec špatně. V tom jsem našla pouze mírné nedostatky. V hodnocení filmu a seriálu z roku 2008 jsem uvedla i úryvky z dobových recenzí a kritik, které na to byly napsané.

V následující kapitole jsem se zaměřila na interpretaci románu Pýcha a předsudek. Nejprve jsem uvedla obecné informace, okolnosti prvního vydání knihy, úryvek z dopisu Jane Austenové její sestře Cassandře a zajímavost v podobě vydání desetilibrové bankovky s portrétem Jane Austenové ke dvoustému výročí prvního vydání knihy Pýcha a předsudek. Dále jsem stručně popsala děj knihy a provedla charakteristiku hlavních postav. Poté jsem

popsala kompozici knihy a své tvrzení doložila ukázkou. Následně jsem se zaměřila na motivy objevující se v díle. V knize se objevují motivy pýchy a její překonání, předsudků a jejich překonání, motiv svatby a manželství, společenského postavení a výše majetku. Poté jsem provedla kritické zhodnocení knihy, ve kterém jsem se zaměřila na aktuálnost, pozitivní a negativní rysy knihy. Následně jsem se zaměřila na komparaci filmových a seriálových zpracování této knihy. Ze seriálů dopadlo lépe zpracování z roku 1995 a z filmových zpracování film z roku 2005. K oběma zmíněným zpracováním jsem v hodnocení uvedla i úryvky z dobových recenzí.

Na závěr jsem sledovala aktuálnost tvorby Jane Austenové v dnešní době, která si myslím spočívá ve stejných problémech, jež dnešní čtenářky řeší podobně jako jejich literární hrdinky před více než dvěma sty lety. Cíle práce, které jsem si stanovila, jsem splnila.

7 Seznam použitých zkratk

Překl. = překlad

R&C = Rozum a cit

P&P = Pýcha a předsudek

8 Seznam použité literatury

KNIHY

AUSTEN, J.- CHAPMAN, R. *Selected letters, 1796-1817*. vyd. 1. New York: Oxford University Press, 1985, 226 s. ISBN 0-19-281485-0.

AUSTEN, Jane. *Anna Elliotová*. Vyd. v nakl. Academia 1. Překlad Eva Ruxová. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1235-4.

AUSTEN, Jane. *Emma*. Vyd. 6. Překlad Eva Kondrysová. Praha: Rozmluvy, 2009, 543 s. ISBN 978-80-87440-58-2.

AUSTEN, Jane. *Pýcha a předsudek*. Vyd. 6., V nakl. Academia 1., dotisk 2006 [i.e. vyd. 7., V nakl. Academia 1. brož.]. Překlad Eva Kondrysová. Praha: Academia, 2006, 301 s. ISBN 80-200-1407-1.

AUSTEN, Jane. *Rozum a cit*. V tomto překladu 5. vyd. Překlad Eva Kondrysová. Praha: Rozmluvy, 2009, 383 s. ISBN 978-80-87440-31-5.

BARNARD, Robert. *Stručné dějiny anglické literatury*. vyd. 1. Překlad Zdeněk Beran. Praha: Brána, 1997, 251 s. ISBN 80-717-6705-0.

BUSH, Douglas. *Jane Austen*. New York: Macmillan Pub. Co, 1975. 205 s. ISBN 0-02-519600-6.

COOTE, Stephen. *The Penguin short history of English literature*. vyd. 1. London: Penguin Books, 1993, 777 s. ISBN 01-401-2531-0.

LASCELLES, Mary. *Jane Austen and her art*. Oxford: Oxford University Press, 1941, 225 s.

MACURA, Vladimír. *Slovník světových literárních děl*. vyd. 2. Praha: Odeon, 1989, ISBN 80-207-0004-8.

MALDEN, Charles. *Jane Austen*. London: W. H. Allen & Co., 1889, 210 s.

MALETZKE, Elsemarie. *Jane Austenová: životopis*. vyd. 1. Překlad Jana Zoubková. Jinočany: H&H, 290 s. ISBN 978-807-3190-811.

MILES, Robert. *Jane Austenová*. 1. vyd. Brno: CDK, 2009, 219 s. ISBN 978-807-3251-888.

MITTON, Geraldina Edith. *Jane Austen and her times*. London: Methuen, 1917, 250 s.

MUDROVÁ, Ivana. *Tři anglické lásky: osudy a krajinami Jane Austenové, sester Brontëových a Daphne du Maurier*. vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010, 238 s. ISBN 978-80-7422-064-7.

PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 287 s. ISBN 80-729-0045-5.

Slovník literární teorie: zpracoval Ústav pro českou a světovou literaturu ČSAV. vyd. 2. Redigoval Štěpán Vlašín. Praha: Československý spisovatel, 1984, 465 s.

TYTLER, Sarah. *Jane Austen and her works*. London: Cassel, 1900, 236 s.

WARRE CORNISH, Francis. *Jane Austen*. London: Macmillan and Co., 1913, 240 s.

ČASOPISY

HEJLÍČKOVÁ, Iva. *Pýcha a předsudek*. In: Cinema. Praha: Geronia Czech Republic, s.r.o, 2006, str. 29-31. ISSN 1210-132x.

HEJLÍČKOVÁ, Iva. *Vášeň a cit*. In: Cinema. Praha: Geronia Czech Republic, s.r.o, 2007 str. 59-61. ISSN 1210-132x.

KŘIVSKÁ, Dita. *Vášeň a cit*. In: Premiere. Praha: Hachette Filipacchi 2000 s.r.o., 2007, str. 72. ISSN 1212-8899.

KUDELOVÁ, Gabriela. *Pýcha a předsudek*. In: Premiere. Praha: Hachette Filipacchi 2000 s.r.o., 2006, str. 69. ISSN 1212-8899.

INTERNETOVÉ ODKAZY

Jane Austenová

Becoming Jane (2007). In: IMDb [online]. 1990-2014 [cit. 2014-03-10]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0416508/?ref_=ttloc_loc_tt>.

Miss Austen Regrets (2008). In: IMDb [online]. 1990-2014 [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: <<http://www.imdb.com/title/tt1076240/>>.

Miss Austen Regrets. In: Masterpiece [online]. [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: <<http://www.pbs.org/wgbh/masterpiece/missaustenregrets/>>.

The Many Lovers of Miss Jane Austen (2011). In: IMDb [online]. 1990-2014 [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt2569620/?ref_=fn_al_tt_1>.

The Real Jane Austen (2002). In: IMDb [online]. 1990-2014 [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0350038/?ref_=ttfc_fc_tt>.

The Real Jane Austen BBC Documentary (2002). In: The Bennet Sisters [online]. 28. 4. 2010 [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <<http://thebennetsisters.wordpress.com/2010/04/28/the-real-jane-austen-bbc-documentary-2002/>>.

Rozum a cit

BANKS-SMITH, Nancy. *Last night's TV: Sense and Sensibility*. In: The Guardian [online]. 2. 2. 2008 [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/culture/tvandradioblog/2008/jan/02/lastnightstvsenseandsensi>>

BBC adaption of Sense and Sensibility 'too raunchy' say critics. In: Daily Mail: Mail Online [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <<http://www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-505723/BBC-adaption-Sense-Sensibility-raunchy-say-critics.html>>.

Česko-Slovenská filmová databáze. [online]. [cit. 2014-01-17]. Dostupné z: <<http://www.csfd.cz/>>.

ČRO VLTAVA. *Jane Austenová: Rozum a cit* [online]. 27. 1. 2013 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/vltava/literatura/_zprava/1167402>.

Databáze knih. IMPRESSION MEDIA, s.r.o. [online]. 2008-2014 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <<http://www.databazeknih.cz/dalsi-vydani/rozum-a-cit-35975>>.

Hartley Coleridge. In: [online]. [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <<http://www.poetryfoundation.org/bio/hartley-coleridge>>.

HOUSTON, Melinda. *Sense and Sensibility.* In: The Sunday Age [online]. 6. 7. 2008 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://newsstore.fairfax.com.au/apps/viewDocument.ac?page=1&sy=nstore&kw=sense+and+sensibility+and+bbc&pb=all_ffx&dt=selectRange&dr=5years&so=relevance&sf=text&sf=headline&rc=10&rm=200&sp=nrm&clsPage=1&docID=SAG0807063T4GH7V4TP7>.

Internet Movie Database. [online]. 1990-2014 [cit. 2014-01-17]. Dostupné z: <<http://www.imdb.com/>>.

LAITY, Paul. *My Favourite Film: Sense and Sensibility.* In: The Guardian [online]. 26. 12. 2011 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/film/2011/dec/26/favourite-film-sense-and-sensibility>>.

Sense and Sensibility (1981). In: IMDb [online]. 1990-2014 [cit. 2014-01-16]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0089991/?ref_=nv_sr_2>.

Sense and Sensibility (1995). In: IMDb [online]. 1990-2014 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0114388/?ref_=nv_sr_1>.

Sense and Sensibility (1995). In: SANDYS, Jon. Movie Mistakes [online]. 1996-2014 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <<https://www.moviemistakes.com/film1134>>.

Sense and Sensibility (2008). In: IMDb [online]. 1990-2014 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0847150/?ref_=fn_al_tt_1>.

Sense and Sensibility. British Film Locations [online]. [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <<http://www.british-film-locations.com/Sense-and-Sensibility-1995>>.

Sense and Sensibility - Editions. GODREADS INC. [online]. 2014 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.goodreads.com/work/editions/2809709-sense-and-sensibility?utf8=%E2%9C%93&sort=date_published&filter_by_format>.

Sense And Sensibility film locations. The Worldwide Guide To Movie Locations [online]. 6. 2. 2014 [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <<http://www.movie-locations.com/movies/s/SenseAndSensibility.html>>.

Sense and Sensibility, the musical [online]. [cit. 2014-01-17]. Dostupné z: <<http://senseandsensibilitymusical.com/>>.

Vědecká knihovna v Olomouci. [online]. [cit. 2014-01-17]. Dostupné z: <<http://www.aleph.vkol.cz/>>.

Pýcha a předsudek

A Memoir of Jane Austen by her nephew. Chapter VI. 2001. [online]. [cit. 2014-01-09]. Dostupné z: <<http://labrocca.com/ja/mja-ch06.html>>.

BURY, Liz. *Mr Darcy surfaces as statue in London lake*. In: The Guardian [online]. 8. 7. 2013 [cit. 2014-01-10]. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/books/2013/jul/08/mr-darcy-statue-pride-and-prejudice>>.

Jane Austen new face on England's 10-pound notes. In: Fox News [online]. 24. 6. 2013 [cit. 2014-01-10]. Dostupné z: <<http://www.foxnews.com/world/2013/07/24/jane-austen-new-face-on-england-10-pound-notes/>>.

Colin Firth Statue As Mr Darcy In 'Pride And Prejudice' Emerges From Hyde Park Lake To Mark Launch Of UK Drama Channel. [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://www.huffingtonpost.co.uk/2013/07/08/colin-firth-statue-mr-darcy-pride-and-prejudice-lake_n_3560981.html>.

MOYES, Jojo. *The Houses and Halls BBC cashes in as 'Darcy phenomenon' has nation in a swoon of Pride & Prejudice*. In: The Independent [online]. 28. 10. 1995 [cit. 2014-02-24]. Dostupné z: <<http://www.independent.co.uk/news/bbc-cashes-in-as-darcy-phenomenon-has-nation-in-a-swoon-1579778.html>>.

O'CONNOR, John. *An England Where Heart and Purse Are Romantically United*. In: The New York Times [online]. 13. 1. 1996 [cit. 2014-03-25] Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/1996/01/13/arts/television-review-an-england-where-heart-and-purse-are-romantically-united.html>>.

Pride and Prejudice (1940). In: IMDb [online]. 1990-2014 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0032943/?ref_=ttr_tr_tt>.

Pride and Prejudice 1940. In: The Jane Austen Film Club [online]. 27. 11. 2012 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <<http://janeaustenfilmclub.blogspot.cz/2012/11/pride-and-prejudice-1940.html>>.

Pride and Prejudice (1980). In: IMDb [online]. 1990-2014 [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0078672/?ref_=nv_sr_6>.

Pride and Prejudice (1995). In: IMDb [online]. 1990-2014 [cit. 2014-02-24]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0112130/?ref_=nv_sr_1>.

Pride and Prejudice (2005). In: IMDb [online]. 1990-2014 [cit. 2014-03-02]. Dostupné z: <http://www.imdb.com/title/tt0414387/?ref_=fn_al_tt_1>.

Pride and Prejudice. In: The Republic of Pemberley [online]. 2004-2011 [cit. 2014-02-26]. Dostupné z: <<http://www.pemberley.com/pemb/adaptations/pp2/ppfaq.html#pp2imdb>>.

Pride and Prejudice - Editions. GODREADS INC. [online]. 2014 [cit. 2014-01-10]. Dostupné z: <<http://www.goodreads.com/work/editions/3060926-pride-and-prejudice>>.

Pride and Prejudice: The Production. In: Focus Features [online]. 2013 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://m.focusfeatures.com/article/pride___prejudice__the_production?film=pride_and_prejudice>.

Pride and prejudice, the musical [online]. [cit. 2014-01-20]. Dostupné z: <<http://www.prideandprejudicemusical.com/>>.

Pýcha a předsudek. In: CSFD [online]. 2001-2014 [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: <<http://www.csfd.cz/film/82781-pycha-a-predsudek/>>.

Pýcha a předsudek - zajímavosti. In: Kinobox [online]. 2009-2014 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <<http://www.kinobox.cz/film/261894-pycha-a-predsudek/zajimavosti>>.

The Definitive Guide to Pride and Prejudice on Film: 1940 Hollywood Edition. In: Modern Mrs. Darcy [online]. 2014 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <<http://modernmrsdarcy.com/2011/05/the-definitive-guide-to-pride-and-prejudice-on-film-1940-hollywood-edition/>>.

The Definitive Guide to Pride and Prejudice on Film: 1980 BBC Adaptation In: Modern Mrs. Darcy [online]. 2014 [cit. 2014-02-19]. Dostupné z:

<<http://modernmrsdarcy.com/2011/06/the-definitive-guide-to-pride-and-prejudice-on-film-1980-bbc-adaptation/>>.

The Houses and Halls of Pride & Prejudice. In: VisitBritain [online]. 2011 [cit. 2014-02-24]. Dostupné z: <<http://www.visitbritainshop.com/world/articles-and-features/200th-anniversary-of-jane-austens-pride-prejudice.html>>.

9 Přílohy

Příloha č. 1



Jane Austenová vyobrazená na desetilibrové bankovce

Příloha č. 2



Socha pana Darcyho v londýnském Hyde Parku

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Anna Chalupná
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Jane Austnová perem a kamerou
Název v angličtině:	Jane Austen in literature and movies
Anotace práce:	Tato diplomová práce se zabývá životem a tvorbou spisovatelky Jane Austenové. Cílem práce je interpretace jejích dvou románů Pýcha a předsudek a Rozum a cit a jejich následná komparace se seriálovým (filmovým) zpracováním.
Klíčová slova:	Jane Austenová, interpretace díla, Pýcha a předsudek, Rozum a cit, komparace knižních a seriálových (filmových) podob děl
Anotace v angličtině:	This diploma thesis deals with life and work of Jane Austen. The aims of the thesis are first to interpret two of her novels, Pride and Prejudice and Sense and Sensibility, and then to compare them with their television series (film) adaptations.
Klíčová slova v angličtině:	Jane Austen, interpretation of the work, Pride and Prejudice, Sense and Sensibility, the comparison of novels and their television series (film) adaptations
Přílohy vázané v práci:	Fotografie
Rozsah práce:	81 stran
Jazyk práce:	CZ